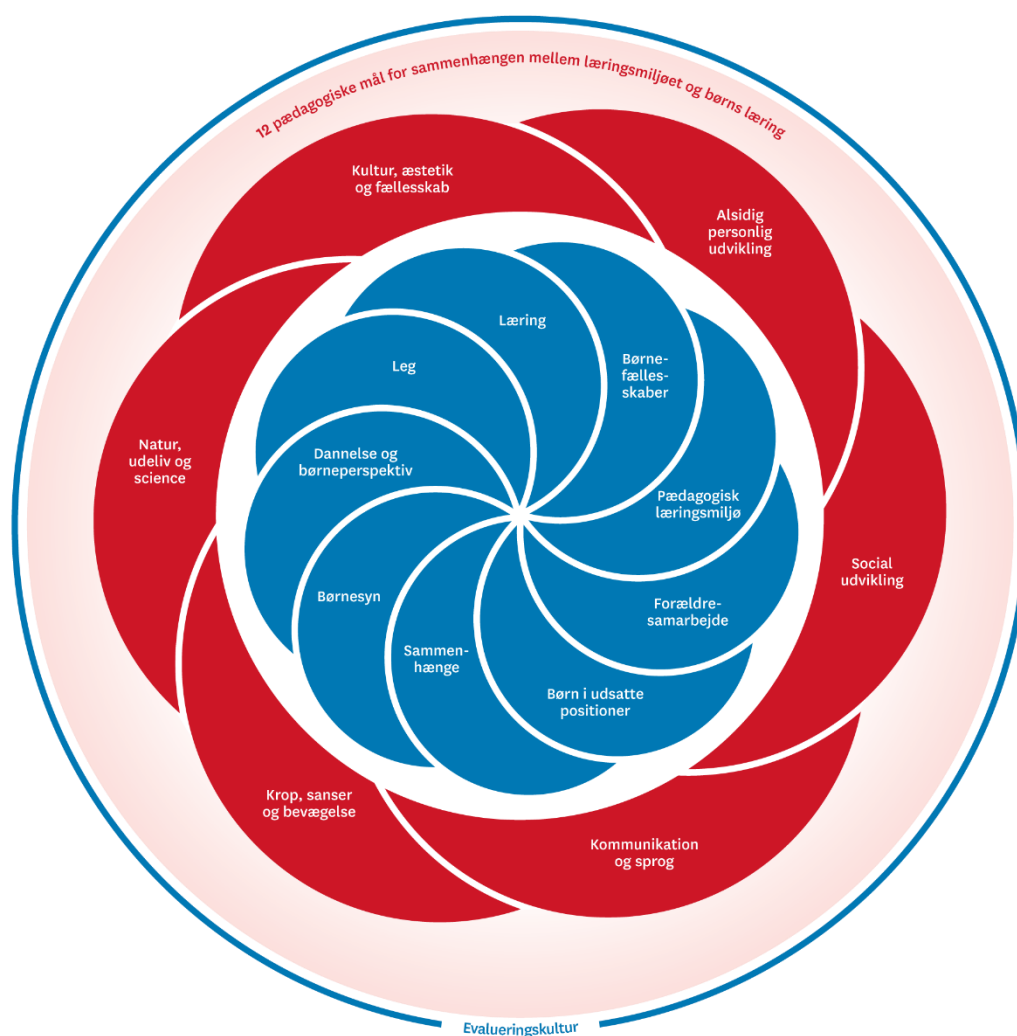

Pædagogisk læreplan for Magrethegården 2020

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

Hvem er vi?

Margrethegården er en selvejende integreret 0-6 års institution, bygget i 1950 med drifts-overenskomst med Københavns kommune.

Margrethegården er den ældste af Foreningen Børnegårdernes tre institutioner og udgør sammen med Annemariegården og Benediktegården en samlet faglig klynge som i alt rummer 450 børn og 90 ansatte.

Vi har en fælles klyngeleder, samt en pædagogisk leder i hver af gårdene. Samtidig er vi optaget af alt det, vi kan bruge hinanden til på tværs af de tre gårde og arbejder aktivt for at skabe et fælles fagligt grundlag og rum for inspiration. Derfor har vi et stærkt samarbejde, der giver rigtig god mening på alle niveauer og som involverer alle parter – såvel børn, personale, forældre og ledelse i forskellige sammenhænge og arrangementer. I Prinsessegårdens Fællesskab afholder vi personalemøder sammen 2-4 gange om året, ligesom vi afholder sociale arrangementer sammen hvert år som julefest og sommerfest og også tager på fælles studieture.

Som nævnt er Margrethegården den ældste af Foreningen Børnegårdernes tre institutioner, og blev indviet den 30. januar i 1950. Allerede i 1946 fik man dog besøg af den daværende kronprinsesse Ingrid, som senere gav sit samtykke til at Børnegårdernes tre oprettede institutioner blev opkaldt efter hendes tre døtre.

Ifølge Børnegårdens vedtægter har børn af forældre ansat i virksomheder, som er medlem af foreningen, fortrinsret til en plads i institutionen – disse børn optager dog i dag kun et mindre antal af pladserne i institutionen. De øvrige pladser råder Københavns Kommune over.

Fra at have været to selvstændige institutioner – en vuggestue og en børnehave – blev Margrethegården den 1. januar 2007 til en integreret 0-6 års institution, og har i dag i alt 130 børn – 48 vuggestuebørn og 82 børnehavebørn.

Margrethegården er en hyggelig og charmerende institution, som de seneste år er blevet renoveret, så den i dag fremstår tidssvarende – samtidig med, at den har bevaret sin oprindelige hygge og charme. Fra huset er der direkte adgang til en dejlig stor legeplads med masser af udfordringer for både de små og store børn. Institutionens åbningstid er fra 6.30 til 17.00.

Børnene i Margrethegården afspejler det omkringliggende nærmiljø. Institutionen er placeret i Folehaven mellem lejligheder, husene på Retortvej, de omkringliggende villaveje og nyt byggeri ved Gammel Køge Landevej. Dette giver os en blandet børnegruppe. Vi arbejder med den tætte dialog til alle vores familier, fordi vi mener, at alle skal føle sig velkomne i Margrethegården

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i et fælles pædagogisk grundlag.”

”Det pædagogiske grundlag består af en række fælles centrale elementer, som skal være kendetegnende for den forståelse og tilgang, hvormed der skal arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i alle dagtilbud i Danmark.”

”De centrale elementer er:

- **Børnesyn.** Det at være barn har værdi i sig selv.
- **Dannelse og børneperspektiv.** Børn på fx 2 og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.
- **Leg.** Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud.
- **Læring.** Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret.
- **Børnefællesskaber.** Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for.
- **Pædagogisk læringsmiljø.** Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunktet for arbejdet med børns læring.
- **Forældresamarbejde.** Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel og barnets læring.
- **Børn i udsatte positioner.** Alle børn skal udfordres og opleve mestring i lege og aktiviteter.
- **Sammenhæng til børnehaveklassen.** Sammenhæng handler blandt andet om at understøtte børns sociale kompetencer, tro på egne evner, nysgerrighed mv.”

”Loven fastsætter, at alle elementer i det fælles pædagogiske grundlag skal være udgangspunkt for arbejdet med den pædagogiske læreplan og dermed det pædagogiske arbejde med børns læring i dagtilbud.”

”Nogle elementer i form af fx børnesynet skal altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø, mens andre elementer som fx arbejdet med at skabe en god overgang til børnehaveklassen kan være mere til stede i nogle sammenhænge end andre.”

Institutionen

Vi er inspireret af børnesynet fra Reggio Emilia. Det vil sige, at vi ser børn som værdifulde og født med en naturlig kreativitet og nysgerrighed. Når børn indgår i tætte anerkendende relationer, som er baseret på tryghed, tillid, gensidigt ligeværd og positiv kommunikation, understøttes barnets naturlige kreativitet og nysgerrighed. Kvaliteten af relationen mellem barn og voksne er derfor afgørende for barnets leg, læring, dannelse og mulighed for at indgå i børnefællesskaber.

Det er den voksne, som bærer ansvaret for den positive relation mellem barn og voksen, og for at støtte barnets udvikling af sociale kompetencer (udvikling af den sociale radar¹). Det gør vi ved at benytte mindsettet fra Social Tænkning, til at tydeliggøre de ellers usynlige sociale dynamikker, ved at bruge ord, det nonverbale sprog og visualisering (tanke/tale boble) sammen med børnene.

Udviklingen af selvregulering er et bærende element for den sociale kompetence. Vi understøtter derfor barnet i, at kunne sige til og fra på en hensigtsmæssig måde, samt på sigt opleve, at kunne mestre konfliktløsning på egen hånd². Det gør vi ved at være bevidst omkring børnenes forskellige styrker.

Vi har i et par år samarbejdet med konsulenten Hanne Riisager omkring brugen af styrkekort. Styrkekortene er et samtale- og dialogredskab, specielt udviklet til at skabe positiv kommunikation, skabe bedre forståelse for sig selv og hinanden.

Herudover giver de indsigt i, hvordan styrkerne hjælper os til at løse opgaver og udfordringer, samt hvordan styrker påvirker adfærd og kommunikation, og hvordan de spejler sig i vores personlighed³.

Eksempel: Pædagogen siger "Søren, du skal i dag på legepladsen sammen med Anne". Pædagogen sætter Sørens billede op på tavlen ud for et billede af legepladsen og Anne. Pædagogen siger "Søren hvad tænker du, du gerne vil lege på legepladsen" Pædagogen giver Søren en tanke boble? Søren løfter tankeboblen over sit hoved. Søren siger "motorcykel". Pædagogen siger "Du tænker du vil køre på motorcykel".

¹ <https://vidensportal.dk/handicap/born-med-autisme/social-taenkning>

² KIDS materialet s. 33

³ <https://www.ressourcedetektiven.dk/hvad-tilbyder-ressourcedetektiven/ressourcedetektivens-styrkekort/>

Vi tænker børnefællesskabet som det inkluderende fællesskab og bruger derfor børnenes styrker til at understøtte kammeraternes læringsproces. Grupperne består derfor af børn, der mestrer en bestemt kompetence og børn, der er ved at lære, og vi reflekterer og evaluerer løbende på gruppernes sammensætning. Derfor er der altid flere børn om de praktiske opgaver, fx. har vi dagens hjælpere der står for borddækningen.

Ved at dele børnene op i grupper, med skiftende størrelser hen over dagen, skabes en balance mellem individ og fællesskabet.

Eksempel: Ved bordet sidder Thomas som er en af de største på stuen, og Amalie som lige er startet. Da vi skal til at spise bliver vi opmærksomme, på at der mangler en ske til at tage kartofler med, og pædagogen spørger om Amalie kunne tænke sig at hente en nede i køkkenet. Det vil Amalie meget gerne og løber afsted. Kort efter kommer hun tilbage uden ske. Pædagogen spørger Amalie om Thomas skal hjælpe med at hente skeen, og sammen løber de afsted til køkkenet. Ikke længe efter er de igen tilbage, og denne gang kan Amalie stolt fremvise en ske. Pædagogen og Amalie siger tak for hjælpen til Thomas

Legen spiller en stor rolle for det enkelte barns læring og udvikling. Vi skaber derfor rammen for gode legemuligheder, hvor børnene kan lege uforstyrret i aktiviteter med både et højt og et lavt lydniveau og med forskellig grader af mere eller mindre voksen styring. Vi er bevidste om rummets betydning, at rummets funktioner skal være lette at aflæse så børnene ved, hvilken adfærd der forventes, og hvad der er muligt at gøre.

Det pædagogiske læringsmiljø foregår over hele dagen i en vekselvirkning mellem børneinitieret leg, voksenplanlagte aktiviteter og gentagelser/rutiner. Barnet får derfor mulighed for at deltage i en mangfoldighed af børnefællesskaber på tværs af alder, køn og kultur.

Personalet

Vi arbejder ud fra et resourcesyn, hvor vi er nysgerrige på barnets intentioner og styrker. Derfor benytter vi UGL strategien ved at holde udvig, give tid, lytte og stille nysgerrige spørgsmål, frem for at give svar.

Gennem dialog, og ved at se på tegn hos det helt lille barn, inddrager vi børnenes perspektiver, initiativer, ønsker, fantasi og idéer i en demokratisk proces, hvor børnene oplever at få medindflydelse. Det er den voksne der har ansvaret for at være den opsøgende i relationen og for at følge barnets spor. Det gør vi ved at se på børnenes intentioner og sætte ord på deres handlinger. Det skaber et godt afsæt og grundlag for, at børnene udvikler selvværd og tør øve sig, erfaringer de tager med i andre situationer.

Vi har en legende tilgang til det pædagogiske læringsmiljø og er opmærksomme på, at legen på flere måder har stor værdi for børnenes motoriske, sproglige, kognitive og sociale udvikling. Legen er derfor også inkorporeret i de pædagogiske rutiner.

Gennem legen får barnet kropslige erfaringer og udvikler abstrakt tænkning, sprog, selvregulering, planlægning og problemløsning.

For at støtte barnets deltagelsesmuligheder i børnefællesskabet, er vi aktivt deltagende i legen/aktiviteterne, er bevidste om hvordan vi positionerer os i forhold til børnene, og på at gribe børnenes udspil. Det vil sige at vi bevæger os i forskellige positioner: 1. At vi går foran og viser legen/aktiviteten 2. At vi står ved siden af legen/aktiviteten og støtter op om legen/aktiviteten og 3. At vi står bagved som en hjælpende hånd efter behov.

Eksempel: Peter hælder vand op i sit glas fra en lille kande. Vandet ryger ved siden af og lander på bordet. Peter kigger på pædagogen. Pædagogen siger "Hov, vandet røg ned på bordet. Jeg henter en klud så kan vi tørre og prøve igen". Pædagogen henter en klud og hælder mere vand i kanden. Sammen tørrer de vandet op og Peter hælder med kanden igen.

Eksempel: Børnene skal ned med deres kopper i køkkenet. Pædagogen siger "Kan i trampe som elefanter" Hun begynder at synge "En elefant kom marcherende". Alle børn og pædagogen tramper afsted.

Eksempel: Pædagogen observerer Peter der står på legepladsen og ikke leger med nogen. Pædagogen spørger Peter om de skal finde nogle snegle til et sneglevæddeløb. Det vil Peter gerne. De henter banen og går på jagt efter snegle. På vejen møder de andre børn der bliver spurgt om de vil være med. Hurtigt er der 8 børn der løber rundt og leder efter snegle. For Peter og de 3 andre børn udvikler snegle jagten sig til en urskovs ekspedition og racerbanen (væddeløbet) er glemt.

Børnene

Hvert barn er unikt og rummer forskellige styrker. Barnet skal derfor opleve at tilhøre et positivt fællesskab, hvor der er plads til forskellighed og individualitet, og hvor de oplever sig set, hørt, forstået og taget alvorligt. Vi har derfor øje for børnenes interesser i den overordnede planlægning og justerer løbende planlægningen ud fra børnenes input samt involverer børnene i de daglige rutiner. Når børnene føler sig anerkendt og dermed forstået i deres følelser, handlinger og intentioner tør de udforske verden.

Eksempel: Der arbejdes med temaet eventyr og der klippes prinser og prinsesser. En dreng vil gerne klippe en dinosaur. Pædagogen spørger ind til hvorfor han gerne vil tegne en dinosaur og hvordan man tegner sådan en. Med drengens hjælp får de sammen tegnet dinosauren.

Børn lærer ved at udforske med krop og sanser, ved at undre sig og stille spørgsmål, samt i sociale interaktioner med andre børn og voksne. Barnet har derfor brug for at møde alsidige oplevelser og erfaringer, både fra natur, nærmiljø, kultur og samfund.

I ugeplanerne indgår hvert barn derfor i en bred vifte af aktiviteter, der forgår både inde og ude samt væk fra institutionen. Fx. er der ugentlige grupper, der er til rytmik i salen, der er dagens hjælpere, der er grupper på legepladsen, på tur til vores hus i Harreskoven eller til Statens Museum for Kunst osv.

I de forskellige kontekster oplever barnet egne og andres styrker som kernen i det inkluderende fællesskab.

Eksempel: Fire børn kommer ind i garderoben. Den største dreng tager hurtigt sit tøj af. Pædagogen der er ved at hjælpe et mindre barn siger "Mati, kan du hjælpe Lili med at få hendes vanter af?" Mati hiver fat i den ene vante og efter et par forsøg ryger vanten af. Da Mati vil hive den anden vante af skubber Lili ham væk. Pædagoger giver Mati en "high five" og siger "Mati tak fordi du hjalp Lili med hendes vante, hun så hvad du gjorde og nu vil hun gerne prøve selv".

Pædagogisk læringsmiljø

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 22-23

Institutionen

I Magrethegården foregår læringsmiljøet over hele dagen i alle former for kontakt, leg, aktiviteter- ude som inde, kropsligt, socialt, emotionelt og kognitivt

Vi har fokus på at skabe en forudsigelig daglig rytme, der skaber kontinuitet i børnenes hverdag. Når dagen er organiseret, skaber vi mulighed for spontanitet, da det pædagogiske personale har overblik over dagen og kan tage højde for både barnets individuelle, samt fællesskabets udvikling.

Eksempel: Der udarbejdes i hver gruppe en ugeplan for hver uge, hvor børnene på tværs af alle stuer, er inddelt i forskellige størrelse børnegrupper. Der er både muligheder for spontane lege og de faste aktiviteter. Der er taget udgangspunkt i handleplaner og smttemodeller, som personalet har udarbejdet. En voksen har ansvaret hver morgen, for at lave eventuelle rettelser ift. fravær af børn og voksne den pågældende dag. Dette skaber overblik for børn og voksne, når den hvide tavle på alle stuer med formiddagens lege- og aktivitetsmuligheder, bliver præsenteret til morgensamlingen.

For at være i de nære relationer fordeler vi os over hele dagen i mindre grupper hvilket skaber plads til ro og fordybelse. Derfor arbejder vi løbende med læringsrummene, så legezoner er tydelige og er med til at understøtte børnenes mulighed for, at indgå i sociale relationer. Det gør vi ved, at legetøjet er præsenteret så det umiddelbart er klart for børnene til at gå i gang med en leg, og ved at variationen af legetøjet kan understøtte barnets fantasi og legens udvikling.

I legekøkkenet findes de samme elementer som barnet kender fra køkkenet derhjemme: forklæde, viskestykke, gryder, tallerkener, mad osv. Der kan derfor hele tiden indføres nye elementer til at understøtte rollelegen.

Personalet

Vi planlægger og rammesætter vores arbejde gennem ugeplaner, hvor vi har mulighed for at forfølge børnenes interesser (følge børnenes spor) og skaber herigennem læring. Ugeplanerne laves ud fra den viden vi opnår gennem TOPI og de handleplaner vi laver på børnene. Ugeplanerne tager altså afsæt i den viden vi opnår gennem vores tætte relation med børnene, hvor vi lader børnene vise os vejen via deres leg og i de daglige dialoger. På den måde kan vi skabe tilpas udfordringer for det enkelte barn, så de kan føle sig værdifulde, kompetente og selvstændige.

Vi er opmærksomme på vores positionering og benytter aktivt denne til at understøtte legezonerne. Det gælder både i forhold til hvordan vi fordeler os når vi er i samme rum og i mindre grupper over hele dagen.

Vores fokus på hvordan vi positioner os i legezonerne, har vi trukket med ud på legepladsen, hvor vi organiserer os i mindre grupper hvori de voksne indtager forskellige positioner, og dermed forskellige roller. Vi har aktivitets ansvarlig, der fordeler sig i legezoner på legepladsen. For at de aktivitets ansvarlige kan forblive fordybet i de nære relationer, har vi en omsorgs person. Denne bevæger sig rundt på legepladsen og tager hånd om konflikter, trøster og understøtter børn der skal hjælpes ind eller ud af en leg eller aktivitet.

Eksempel: Børnene begynder langsomt at stå op fra lur. Under eftermiddagsmåltidet spørger pædagogen, som denne eftermiddag er "aktivitets ansvarlig", børnene rundt bordet "hvad kunne I tænke jer at lege i eftermiddag?" Her svarer Mia "Sørøver". Pædagogen har før leget en sørøverleg med flere af børnene. Pædagogen svarer "Sikke en god idé, er der andre der vil være med i sørøverlegen?" Her svarer Pelle, Andreas og Aisha i kor "Jeg vil!". Pædagogen anerkender børnenes ønske, og går herefter i gang med at organisere sammen med "omsorgspersonen" og resten af vuggestuen, at de trækker ud på legepladsen og leger sørøver-leg. I fællesskab med personalegruppen sammensætter de børnegruppen fra de fire stuer, som tager udgangspunkt i hvert enkelt barns ressourcer.

Omsorgspersonen har det overordnede overblik over legepladsen, og kan derfor hele tiden følge op og understøtte, hvor der er behov for hjælp. Når rollen som aktivitets- eller omsorgsperson byttes ud til en anden, sker der en overlevering mellem de voksne med relevant information. Dvs. vi altid vender tilbage og følger op på om barnet stadig er i legen, om konflikten stadig er løst osv.

Eksempel: Hver morgen, når de første medarbejdere er mødt, er der én der tager ansvaret for at forberede dagens overblik på den store hvide tavle, der hænger i gangen. Når de øvrige medarbejdere møder ind i løbet af morgenen, orienterer de sig på tavlen og kan her forberede sig på hvilken position og rolle, de har på legepladsen i middagsstunden og om eftermiddagen. Der er tre faste zoner på legepladsen, og herudover en omsorgsperson. Omsorgspersonen ifører sig en gul vest, når vi går på legepladsen.

Børnene

Måden vi organiserer vores læringsmiljø på, gør at børnene oplever en forudsigelig dagsrytme, hvor de let har adgang til en voksen der er klar til at understøtte deres læring og nysgerrighed gennem hele dagen.

Vi ser hvordan det giver børnene tryghed til at udforske og være nysgerrige på sig selv og andre. Børnene kan blive i en leg/aktivitet, uden at blive forstyrret, da de automatisk fordeles sig i mindre grupper også i den børneinitierede leg.

Eksempel: Vi er kommet ind fra legepladsen, og fire børn har startet en rolleleg i legekøkkenet. Børnene flytter sig hen under et bord, hvor legen fortsætter. De andre børn på stuen spiser brød ved bordet uden at forstyrre legen. Børnenes leg fortsætter længe og uforstyrret mens de voksne observerer og er til rådighed hvis der opstår uoverensstemmelser.

Ved at opdele vores ” grupperum/stuer ” i forskellige legezoner, oplever vi, at selvom der er mange børn i gruppen, skaber det ro og mulighed for fordybelse i legen.

Vi er hele tiden opmærksomme på at holde legezonerne tilgængelige og klare til leg. Dette gør vi ved at legezoner er indbydende og at børnene har adgang til det legetøj der kan bruges i de forskellige legezoner.

Samarbejde med forældre om børns læring

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 24-25

Institution

Forældresamarbejdet i Magrethegården tager afsæt i det samskabende samarbejde da vi ser forældrene som en vigtig ressource i det pædagogiske læringsmiljø. Børnenes læringsmiljø stopper ikke når de forlader institutionen, men forgår i en kobling af de to arenaer. Derfor indgår vi i et tæt og ligeværdigt samarbejde med forældrene om det enkelte barns trivsel, læring, udvikling og dannelse. Samarbejdet bygger på tillid og det er derfor vigtigt, at begge parter har en gensidig forståelse og respekt for hinandens viden både over for det der fungerer og det der udfordrer.

Eksempel: Vi tilbyder alle forældre et hjemmebesøg inden deres barn starter i vuggestuen. Dermed får forældre en mulighed for at møde personalet, høre om institutionen og stille spørgsmål mens de er trygge på deres egen hjemmebane. Til hjemmebesøget medbringer personalet en velkomstfolder og stamkort til udfyldelse for forældrene. På hjemmebesøget deltager også familiens sundhedsplejerske, der sammen med forældrene kan fortælle om familiens første tid og hermed give personalet et indblik i det enkeltes barn start på livet.

Gennem forældrene får vi et unikt billede af hjemmets læringsmiljø og vi kan inddrage forældrenes viden i den pædagogiske praksis. Vi er derfor i daglig dialog med forældrene i hente/bringe situationerne samt via Aula.

Eksempel: Når vi afholder sommerfest i Margrethegården er det forældrebestyrelsen, der i samarbejde med personalet, gør klar inden børn og forældre ankommer. De hjælper med de praktiske opgaver, der er omkring arrangementet. Forældrene kommer hver især med en ret til en fælles buffet. Forældre og børn sidder ved borde rundt på legepladsen, hvor de hygger sig, spiser og snakker sammen.

Foruden den daglige dialog med forældrene om barnet og gruppens aktiviteter, inviterer vi til forældremøder, hvor personalet fortæller, hvad der arbejdes med i institutionen. Vi har et tæt samarbejde med forældrerådet hvor igennem forældrene har mulighed for at påvirke beslutninger som præger deres børns hverdag.

Forældrene har en vigtig rolle i at fremme det gode børnefællesskab og dermed børnegruppens trivsel. Det understøttes ved, at vi inviterer forældrene til forskellige traditionsbundne arrangementer, hvor de får mulighed for at opnå kendskab til hinanden og opbygge indbyrdes relationer.

Eksempel: Forældredvalget giver mulighed for at vende emner, som ikke er oplagt at vende ved aflevering og afhentning. Dette har været særligt udtalt grundet corona. Corona nedlukningen og den kontrollerede genåbning har været udfordrende for alle parter, og den vanlige kommunikation imellem personale og forældre har været ekstra udfordret. Emnet er blevet vendt i forældredvalget, og forældredvalget har videreformidlet måder hvorpå, forældre kan være i bedre kontakt med personalet under de aktuelle omstændigheder. Desuden har forældredvalget diskuteret og kommet med forslag til hvordan man fremadrettet kan håndtere Corona restriktionerne til gavn for os alle. Ved at have den direkte kontakt i forældredvalget, kan forældre og personale få en meget bedre forståelse for hinandens verden, og sammen komme med løsninger, i det konkrete eksempel poser i garderoben, muligheder for alternativ kontakt og samtaler mm.

Personalet

Personalet er opsøgende over for alle forældre i aflevering- og hentesituationerne. Disse situationer indeholder en unik overdragelse af viden om barnets perspektiv, der er med til at understøtte barnet og børnegruppens trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Eksempel: Thomas har i dag været sammen med pædagogen på tur til det lokale bibliotek. Thomas havde på turen hjulpet Sofie med at binde hendes snøreband og trøste hende da hun var faldet i dem. Da Thomas bliver hentet af hans far, fortæller pædagogen ham hvor god en hjælper Thomas havde været på deres tur.

Eksempel: Asta og hendes far træder ind ad døren på stuen om morgenen. Her bliver de mødt af voksne og børn der siger "Asta!" og "Godmorgen Asta og far". De går ud i garderoben, for at tage overtøjet af, vaske hænder og så være klar til vuggestuen. Da de kommer ind på stuen, tager en voksen imod Asta og Far ved at gå ned i børnehøjde og sige "Godmorgen Asta, hvor er det dejligt at se dig i dag". Asta står ved sin far. Far siger "Godmorgen", og herefter "Asta har været tidligt oppe, allerede kl. 06, så hun bliver måske lidt hurtigere træt i dag". Pædagogen tilkendegiver "Hold da op, kl. 06 Asta. Så er du klar til en spændende dag i vuggestuen sammen med vennerne". Asta kigger op og nikker forsigtigt. Den voksne og far kigger på hinanden og den voksne siger "Vi skal nok være opmærksomme på, om hun trænger til en ekstra pause i løbet af formiddagen". Far nikker og siger herefter farvel til Asta.

Ud over den daglige kommunikation har vi fastlagte forældresamtaler, hvor vi inviterer forældrene til en dybere dialog. Ved forældre samtalerne trækker personalet eksempler ud fra den Trivselsvurdering (TOPI), og dermed handleplanen, som personalet udfylder 2 gange om året på hvert barn.

"I arbejdet med den tidlige og forebyggende indsats er TOPI et systematisk og tidseffektivt værktøj til opsporing af udsatte børn allerede fra den første undren. TOPI bygger både på fagpersonalets individuelle og fælles vurderinger og strukturerer den fælles dialog om børnenes trivsel".⁴

Vi benytter også styrkekortene til at give forældrene et indblik i vores praksis. Det gør vi ved, at personalet beskriver, hvad de ser som barnets 3-5 hovedstyrker. Hvert kort sammenholdes med en praksis fortælling. På den måde får forældrene en opmærksomhed på hvordan vi benytter barnets styrker til at tilrettelægge praksis og dermed til at understøtte barnets trivsel, læring, udvikling og dannelse. Med afsæt i styrkekortene har vi en fælles dialog, hvor vi spørger om forældrene kan genkende ovenstående, hvis ja hvordan kommer det til udtryk hjemme, hvis nej hvad ser de i stedet. kan genkende ovenstående, hvis ja hvordan kommer det til udtryk hjemme, hvis nej hvad ser de i stedet.

Vi møder forældrene med nysgerrighed både i deres forventninger til institutionen og i deres blik på barnet.

Eksempel: Ali kan til tider virke som forstyrrende for andre børn i aktiviteter og med egen dagsorden i løbet af dagen. Han sætter ord på alt, kommenterer undervejs i opførelsen af bordteateret, og vil meget gerne hurtigt videre til det næste.

De voksne har lagt styrkekort på Ali, for at blive klogere på, hvilke styrker han besidder og gør brug af i eventyrgruppen. Dette for at imødekomme ham, og støtte ham, så han bruger disse hensigtsmæssigt undervejs i aktiviteterne. Styrkerne de voksne kommer frem til er Nysgerrig, Kreativ, Menneskelig indsigt, Begejstring og humor & legesyge. Disse bliver medbragt til samtalen med forældrene, og forældrene genkender deres dreng. Og herefter fortæller de voksne, hvordan de imødekommer ham ud fra styrkerne, og oplever en dreng, der nu er deltagende i aktiviteterne, hjælper vennerne og kommer med gode ideer. Alt dette fordi de voksne møder ham med fokus og forståelse for hans styrker. Efterfølgende har stuens voksne og forældrene en god snak om hans generelle trivsel og udvikling over hele dagen, der nu og da tager udgangspunkt i de ovennævnte styrker.

Vi er samtidig tydelige i vores forventninger til forældrene og vores mulighed for at imødekomme individuelle behov fra familierne inden for rammen af institutionen.

⁴ <https://hjernenhjertet-dk.ramboll.com/dagtilbud/topi>

Børnene

Eksempel: Smilla kommer ind på stuen med et stort smil og siger "godmorgen". Mor kommer bagefter, også med et stort smil og siger også "godmorgen". Pædagogen svarer ligeledes med "godmorgen" og konstaterer at Smilla ser dejligt glad ud i dag, og hvor dejligt det er at hun er kommet i børnehaven. Mor fortæller at de har haft en rigtig hyggelig morgen, og at de skal besøge bedstemor senere. Pædagogen giver Smilla et kram og sammen vinker de til mor der skal videre på arbejde.

derfor reagere negativt hvis de voksne ikke er trygge i afleveringssituationen. Gennem et tillidsfuldt samarbejde mellem de voksne, profiterer barnet af personalets faglige viden, samt forældrenes unikke viden om netop deres barn. Barnet vil derfor i begge arenaer møde voksne, der er bedst muligt klædt på, til at understøtte dets perspektiv, trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Et godt partnerskab mellem personalet og forældrene giver barnet de bedste betingelser for en tryk og forudsigelig hverdag. Børn opfanger hurtigt sindstilstande og stemninger fra omgivelserne og kan

Børn i udsatte positioner

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 26

Institution

Margrethegården har tidligere været en del af Københavns kommunes projekt "Tidlig indsats". Det har givet os et særligt fokus på at skabe chancelighed for alle børn, i alle aspekter af den pædagogiske praksis.

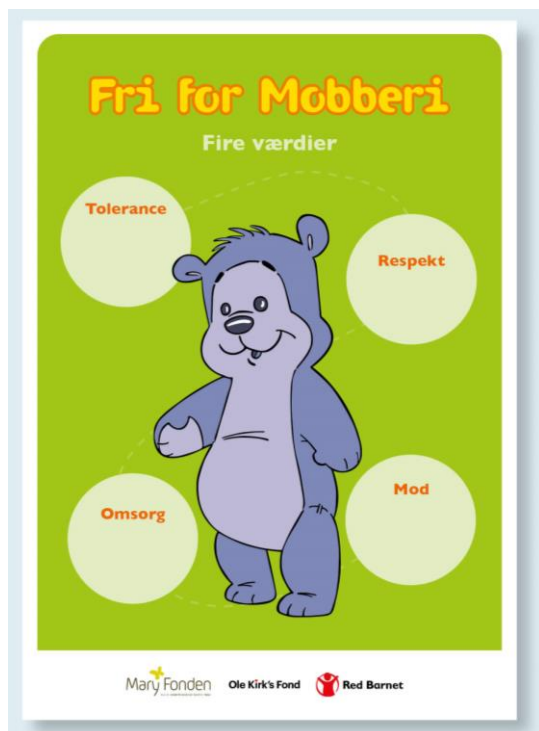
For at understøtte alle børns deltagelsesmuligheder i fællesskabet, fokuser vi på at synliggøre de usynlige sociale mekanismer, der er på spil, når vi er sammen. Det gør vi ved at benytte mindsettet fra Social Tænkning, og herved hjælpe børnene til, at agere og kommunikere socialt- at få øje på sig selv og de andre i gruppen.

" Langt det meste kommunikation mellem to mennesker består ikke af de konkrete ord, der bliver sagt. Kropssprog, tonefald, kropsholdning, berøring/ikke-berøring, rammerne omkring kommunikationen og så videre sender alt sammen signaler, som de fleste af os har lært at tolke intuitivt – helt uden at tænke over det".⁵

⁵ <https://forlaget-pressto.dk/shop/cms-social-thinking.html>

Mindsettet fra social tænkning har vi sammenkoblet med materialet fra Fri for mobberi og dets værdigrundlag **"Tolerance, Respekt, Omsorg og Mod"**.⁶

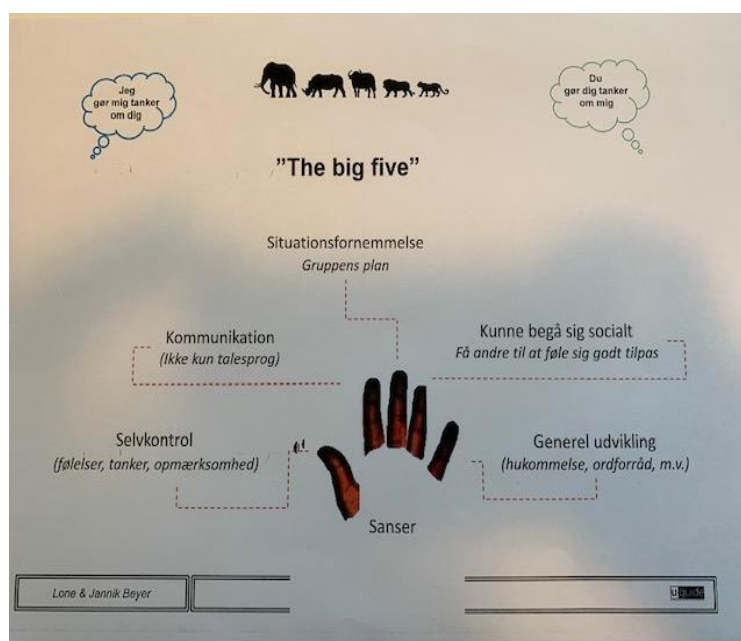

Vi ser ikke børn som udsatte, men tager afsæt i barnets ressourcer og er nysgerrige på barnets intentioner og styrker. Gennem denne nysgerrighed, differentierer vi praksis, så alle børn sikres lige, deltagelsesmuligheder i børnefællesskaber. Det gør vi ved at:

- Arbejde struktureret med ugeplaner, der tager højde for gruppen og det enkelte barns behov. Alle børn får derfor ikke nødvendigvis det samme, men får det de hver især har brug for i forhold til deres trivsel, udvikling, læring og dannelse.
- Arbejde med tydelige legezoner, hvor legetøjet er præsenteret så det er klar til leg.
- Arbejde med de voksnes positionering hvor de voksne er let tilgængelige til, at støtte barnet eller gruppen, der hvor der er behov for det.
- Ved at de voksne i relationen med barnet hele

tiden italesætter egne og barnets intentioner og følelser, og guider barnet til en accepteret handling i stedet for den handling der måske er uhensigtsmæssig.

Eksempel: Ole og Ida sidder og leger ved siden af hinanden i sandkassen. Ole med en spand og en ske, Ida med en spand og en skovl. Ida kigger på Ole's ske og slår herefter Ole oven i hovedet med sin skovl. Den voksne, der sidder og er observerende, har set Ida's blik på Ole's ske og siger så "Hov, du ville gerne låne Ole's ske Ida?" og samtidig har den voksne øje for Ole, om han er okay. Det er han. Ida nikker til spørgsmålet, og hertil spørger den voksne "Ole, må Ida gerne låne din ske, og så kan du låne Ida's blå skovl?" Ole kigger på skeen og bagefter på den blå skovl. Ole nikker og rækker ud efter skovlen, han får den og afleverer skeen til Ida

⁶ <https://www.friformobberi.dk/>

Personale

Vi modtager børn med vidt forskellig baggrund og med ligeledes vidt forskellige forudsætninger. Men fælles for alle børn er, at de hver især indeholder styrker og ressourcer. Ved at tage afsæt i børnenes individuelle- samt gruppens samlede styrker og ressourcer, tilrettelægger vi et differentieret læringsmiljø, hvor alle kan være en del af fællesskabet.

Visualisering er et vigtigt redskab for os i forhold til chancelighed. At alle kan se hvad der forventes, giver en tryghed og en mulighed for at kunne agere selvstændigt. Fx. kan det være overvældende for nogen børn at finde ud af hvilken slags tøj, der skal tages på i garderoben, hvad bordet skal dækkes med, eller hvem han/hun skal være sammen med i formiddagsaktiviteten. Det kan være, at barnet gør noget helt andet end det det fik besked på, eller at utrygheden kommer til udtryk, ved at barnet bliver sur eller ked af det.

Vi udformer derfor hele tiden ny visualisering, der hvor vi oplever børn der har brug for en ekstra guide til at navigerer.

Det gælder også, når det handler om at navigere i forhold til sociale fællesskaber. Personalet italesætter hele tiden barnets intentioner og følelser. Derudover bruger vi også visualisering i både vuggestuen og børnehaven i form af bl.a. billeder med følelser fra Fri for mobberi til, at tale om

og efterligne "hvordan ser jeg ud, når jeg har en bestemt følelse?", "hvad kan give mig den følelse?" og "hvordan kan jeg ex. hjælpe en ven, der er ked af det?".

Eksempel: Viggo og Fiola har spist mad og skal nu ud og have tøj på. Fiola tager Viggo i hånden og viser ham gruppens plan for, hvilket tøj de skal have på ud på legepladsen, som hænger i garderoben. Fiola peger på billederne og fortæller Viggo at han skal have flyverdragt på, hue, vanter og vinterstøvler. Viggo og Fiola går i gang med at tage tøj på.

Derudover bruger vi også begrebet "Gruppens Plan" samt tale- og tankebobler fra social tænkning til, at hjælpe med at sætte ord på egne og andres tanker og handlinger.

Personalet er hele tiden opmærksom på hvilke børn, der placeres sammen i de planlagte aktiviteter og rutiner. Så gruppen består af børn, der mester en opgave og kan agere som rollemodeller, for de børn, der er ved at lære og som personalet retter et større fokus imod. Størrelsen på grupperne varierer derfor efter hvilket behov for støtte der er i gruppen.

Eksempel: Sofie er lige startet i børnehaven og kan ikke nå at få hendes jakke ned fra knagen i garderoben. Vincent som er 1 år ældre, og har lidt mere erfaring med at gå i børnehaven, viser Sofie hvordan hun kan træde op på bænken for at løfte jakken af krogen.

Vi er bevidste om, at vores egen viden ikke altid er nok, og derfor modtager vi i samarbejde med forældrene, råd og vejledning fra ressource teamet der består af psykologer, støttepædagoger, socialrådgivere, tale-høre lærer og sundhedsplejersker, så vi giver den bedste støtte til hvert barns trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Børnene

Når vi møder børnene med nysgerrighed, ser på deres intentioner og deres styrker, vil børnene opleve sig set, hørt og anerkendt dvs. værdifulde som de er. Børnene oplever et læringsmiljø, hvor de får tilpas udfordringer, og dermed daglige succes, som en del af et fællesskab. Det vi ser, er robuste børn, der både selv er en del af, men også inviterer andre ind i et fællesskab.

Eksempel: Victor vil gerne med på den tur om eftermiddagen, som er planlagt af aktivitets ansvarlig, men i dag er han ikke blandt den udvalgte børnegruppe. Det er han vred over, og han bliver åbenlyst ked af det og frustreret. Dette ser den voksne på stuen, og sætte ord på hans følelser. Victor nikker til, at han gerne ville med på turen. Den voksne spørger Victor om de skal lege, at de tager på tur? Victor kigger på den voksne. Den voksne går ud og henter kurven med turveste og hjælper Victor i en vest. Hurtigt kommer de andre børn og vil være med. Victors blik følger den voksne. Den voksne sætter stole og skamler op, så de danner en række og siger så "Se, vi skal en tur med toget". Victor kigger fortsat på den voksne der nu tager Victor i hånden og følger ham hen til den forreste stol, støtter ham i at komme op og siger "Du er vores Chauffør". De andre børn har i mellemtiden fået turvest på, og er ved at indtage de andre pladser i toget. Victor får sin vest på. Den voksne sætter sig med i toget og spørger "Hvor skal vi køre hen Chauffør?" og Victor svarer "Zoologisk have". Den voksne siger begejstret "Det var et spændende sted". "Og dér var du jo i går med mormor og se elefanterne" "Er alle klar?" "Nu kører toget". Victor smiler og danser med til sangen "se det lille tog".

Sammenhæng til fritidshjemmet og børnehaveklassen

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 27

Institutionen

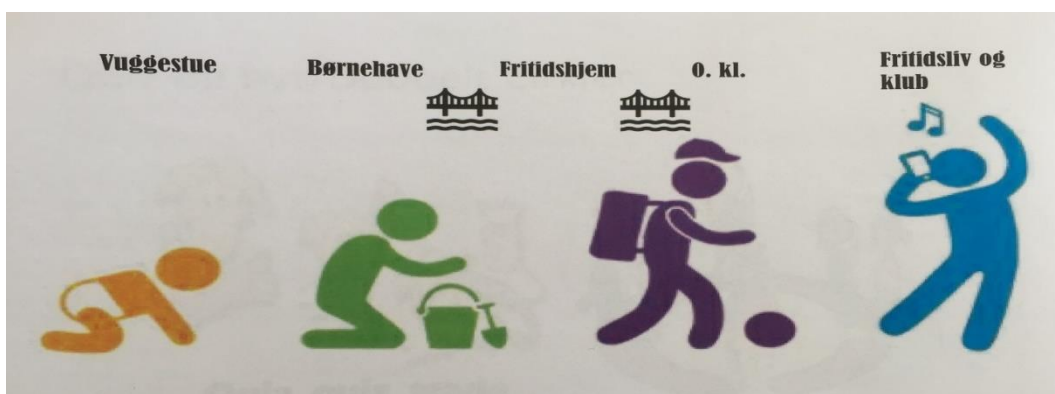
Det er vigtigt for os at skabe en god og tryk overgang for vores familier fra børnehaven, til fritidshjemmet og videre til skolen. Kernen i denne overgang er at videregive vores og forældrenes viden om barnet, så fritidshjemmet og skolen har de rette informationer til, at tage bedst muligt imod barnet og familien. Det gør vi ved, at inden overgangen til fritidshjemmet og skolen, udfylder forældrene og pædagogerne hver deres overleverings skema på barnet. Når skemaet er udfyldt, inviteres forældrene til et møde, hvor de sammen med pædagogerne har en dialog om besvarelsene.

Derudover er Margrethegården en del af "Stærkt samarbejde", som er et samarbejde mellem ledelsen af Margrethegården, de nærliggende børnehaver, fritidshjemmet Rumraketten, Klubben og Kirsebærhavens skole.

Dette samarbejde er pt. under forandring, hvor børnehaverne og fritidshjemmet sammen med Kirsebærhavens skole arbejder på at skabe en tydelig genkendelighed for børnene og udvikle tiltag, der øger kendskabet til hinandens arbejde med:

Hvordan vi hver især arbejder med at styrke børnenes sociale kompetencer fra vuggestuen til børnehaven til fritidshjemmet og i skolen ved:

- Behovsudsættelse
- Vedholdenhed
- Socialfleksibilitet – opmærksomhed, nysgerrighed og robusthed til at håndtere små og store udfordringer.
- Styrke overgangene mellem børnehave, fritidshjem og skole – den røde tråd i børnenes liv
- Ide- generering i forhold til, hvad der kan arbejdes med på tværs af børnehave, fritidshjem og skole, der styrker børnenes sociale kompetencer.
- Planlægge besøgsdage mellem børnehave, fritidshjem og skole

Det "stærke samarbejde" indebærer også, at pædagoger og lærere sammen deltager i et overleveringsmøde inden børnene begynder på fritidshjem og senere i skole. På møderne har pædagogerne og lærerne en dialog om hvert enkelt barn og dets almene trivsel, udvikling og skoleparathed. Dialogen tager udgangspunkt i overleveringsskemaet, som pædagoger og forældre har udfyldt i samarbejde. Derudover inviterer fritidshjemmet og Kirsebærhavens skole, hvert år de kommende skolebørn til en formiddag, hvor børnene får mulighed for at opleve, hvad det vil sige at gå på fritidshjem og i skole. Desuden deltager repræsentanter fra skolebestyrelsen fra Kirsebærhavens skole i det årlige arrangement "Bag for en sag". Her stiller de sig til rådighed, går i dialog med - og besvarer spørgsmål fra forældrene.

I Magrethegården har vi valgt at samle førskolebørnene på sammes stue (Mælkevejen) fra maj måned, det år de bliver 5 år til de skal i skole. På Mælkevejen øver vi de krav der stilles til skoleparathed gennem selvhjulpethed, nysgerrighed og lysten til at lære og være en del af fællesskabet. Det gør vi via lege, hvor vi øver at modtage og agere ud fra en kollektiv besked, at kende de sociale spilleregler (social tænkning) og at hjælpe hinanden.

Personalet

På Mælkevejen har vi særligt fokus på trivsel og børnefællesskaber. Vi har faste spisegrupper, som løbende kan ændres, med blik for de

Eksempel: I dag er det gul spisegruppe der skal dække bord. Vi skal have ærtesuppe. Pædagogen Fie beder børnene tage 8 tallerkner til grøn gruppes bord, herefter 8 glas, 8 skeer, og 1 suppeske. Herefter gentager Fie opgaven, så gul og rød spisegruppens bord også bliver dækket.

forandringer der sker i børnegruppen. I løbet af dagen arbejder vi ligeledes i mindre grupper, som blandt andet sammensættes ud fra at skabe nye relationer og sammenhørighed i det nye børnefællesskab.

Ved at støtte børnene i at møde nye udfordringer og skabe muligheder for fordybelse, giver vi børnene mod på at lære. Vi har fokus på at børnene skal kunne modtage, forstå og udføre en besked, hvilket vi blandt andet øver i de daglige rutiner.

Eksempel: Mikkel, Signe og Tobias sidder og laver perler ved bordet. Pædagogen Signe har givet dem et blad med forskellige former og figurer de kan lave. Børnene finder og sorterer de farver de skal bruge i små skåle. De tæller i bladet, hvor mange farver de skal bruge i hver række og tæller på rækken, hvor de skal sidde i forhold til hinanden. Undervejs hjælper de hinanden med at finde farver og tælle. Signe sidder sammen med dem og laver perler og er klar til at hjælpe dem videre.

Vi er ligeledes særligt opmærksomme på at øve børnenes selvhjulpethed, både i selvstændigt at kunne udføre opgaver, men også selv at kunne klare sig på toilettet, passe på legetøjet, rydde op efter sig selv efter leg, og på barnets plads i garderoben.

Personalet arbejder med at stimulere og understøtte børnenes interesse for tal, bogstaver, mønstre, former og farver i hverdagen. Det gør vi ved, at det indgår som en naturlig del af vores daglige aktiviteter og rutiner.

Eksempel: Det er eftermiddag på mælkevejen. Pædagogen Signe sidder ved bordet sammen med en gruppe børn og er ved at klippe forskellige farver ud af et blad, som de skal bruge til en kollage. Theodor har svært ved hvordan han skal holde på saksen og Signe hjælper ham og viser ham hvordan han skal gøre. Ved siden af sidder Theodors bedste ven Sejer. Sejer er rigtig god til at klippe, og da Theodor bliver ved med at bøvl med at klippe, viser Sejer ham hvordan han skal gøre. Theodor syntes stadig det er svært men fordi hans ven sidder ved siden af og hjælper ham, bliver han i aktiviteten og fortsætter med at øve sig.

Vores opmærksomhed på barnets motoriske færdigheder er med til at understøtte barnets deltagelsesmuligheder i fællesskabet. Vi ser på barnets styrker og støtter dem der hvor det er svært. Nogle har brug for at klippe, og andre for at øve at slå kolbøtter. Ved at tænke dette ind i de daglige aktiviteter, får barnet mulighed for at udvikle sig i deres eget tempo. Børnene bliver opmærksomme på egne og andres styrker, og opfordres til at hjælpe og støtte hinanden. Vi oplever at det er med til at styrke fællesskabet i gruppen.

Børnene

At starte på fritidshjem og i skole er for alle børn, en stor ting. Vi har derfor fokus på at gøre overgangen så let og tryk som mulig. Gennem vores samarbejde med forældre, fritidshjemmet og skolen får børnene mulighed for at indgå i et læringsmiljø der ligger i for-

længelse af børnehaven, og dermed er genkendeligt for børnene. Børnene vil derfor opleve, at de selvstændigt kan udføre og håndtere de nye krav og forventninger de mødes med via de kompetencer de har opøvet i børnehaven. Børnene oplever heraf en følelse af at mestre, hvilket giver selvværd, selvtillid og mod på at prøve nye ting, og opsøge ny relationer.

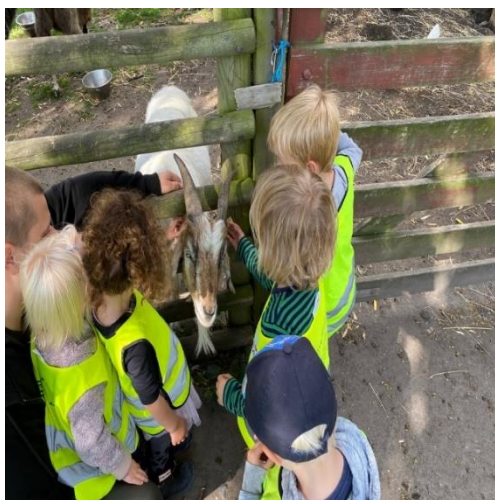
Eksempel: En gruppe af drengene på stuen havde fået skabt sig en uheldig legekultur, hvor de uddelte usynlige mærker til hinanden, og tog dem fra hinanden igen, når de ikke levede op til gruppens regler. Pædagogerne på stuen valgte derfor, med afsæt i værdierne fra fri for mobberi, at snakke med alle drengene på stuen. Drengene blev alle "indkaldt til møde" i de voksnes mødelokale, hvor de sad rundt om mødebordet. Med afsæt i spørgsmål som – "hvordan er man en god ven", og "hvilke lege er sjove at lege sammen", kom drengene i fællesskab frem til nogle gode eksempler og idéer. Alle drengene fik mulighed for at blive hørt, og alt hvad de foreslog og aftalte blev skrevet ned på et stort papir, og inden de forlod mødelokalet, skrev de alle under på aftalerne. Papiret blev hængt op på væggen for på den måde at inddrage forældrene i snakken om aftalerne.

Inddragelse af lokalsamfundet

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 29

I Margrethegården inddrager vi børnene i lokalområdet muligheder gennem ugentlige ture, enten på gåben, i klapvogn eller med vores el-ladcykler.

På turene besøger vi blandt andet de mange forskellige legepladser der er i lokalområdet, de små villaveje, vores 2 søstergårde (Benediktegården og Anne-Marietegården) samt parker og naturområder i nærheden.

Eksempel: En voksen med to børn går hånd i hånd hen på Kirsebærhavens bibliotek. På vejen snakker de om hvad de ser eks. En rød bil, en stor lastbil, en grønhandler, en cykel. På biblioteket er børnene optaget af en leg i legeområdet. Her leger børnene at de sælger forskellige grøntsager og madvarer. Den voksne støtter legen ved at være deltagende og køber de forskellige varer. Den voksne finder en billedbog frem, som handler om "hvor kommer maden fra". Den voksne og børnene sætter sig på bænken og kigger og taler om billederne sammen

-Turen kan gå til biblioteket hvor vi deltager i forskellige arrangementer, leger med deres legeinstallationer og går på opdagelse i alle bøgerne. Vi låner selv bøger med hjem fra biblioteket til dialogisk læsning, og sammensætter i samarbejde med bibliotekarerne temakasser til, at understøtte vores kreative årstema og vores læseuger, der forløber 6 uger om året.

-Vi benytter os af den lokale kirke til jul, hvor vi deltager i julegudstjenesten.

-Til vores nærområde inkluderer også Valbyparken og stranden, der benyttes til legeområde, motoriske lege og til pædagogiske aktiviteter der understøtter vores forskellige aktiviteter og årstema.

-Børnenes dyremark *Karensminde* benyttes til at få et indblik i årstidernes skifte (ex. fanges der haletudser om foråret og samles kastanjer om efteråret). Personalet på Karensminde viser børnene hvordan dyrene bliver fodret og børnene kan få lov til at røre ved dyrene. Ud over besøgene deltager gården i de arrangementer Karensminde afholder et par gange om året.

-Dyr besøger vi også på det lokale vaskeri i Folehaven. Der kan vi komme helt tæt på et stort akvarie med fisk og skildpadder, og en gang imellem får vi lov til at overvære fodringen af dyrene.

-Vi besøger også By Bondegården "Dyren" der er en del af Folehavens ungdomshus, hvor man kan komme helt tæt på forskellige bondegårdsdyr.

Personalet

Vi benytter nærområdet til at skabe nye muligheder for læringsmiljøer, hvor vi indsamler materialer, undersøger, bearbejder, erfarer og stiller nysgerrige spørgsmål. Vi har dermed mulighed for at få endnu flere vinkler på de temaer vi arbejder med og opnå ny viden til kompetenceudvikling.

Eksempel: På Mariehønerne har de kigget i forskellige bøger med billeder af bondegårdens dyr. De har leget med de dyr, som er på stuen og her øvet sig i, hvad de forskellige dyr siger. De har fundet lydene ved hjælp af iPaden, og de har efterlignet hvordan de bevæger sig. I dag er det i ugeplanen planlagt, at to voksne sammen med 6 børn går på tur hen til "Dyren". Her kan børnene se og opleve nogen af bondegårdsdyrene på nærmere hold. Ved hegnet ser de to geder. Ali peger på geden og siger "Maaaah". Den ene voksen gentager efter Ali og anerkender hans lyd. Flere børn efterligner også lyden. Bagefter begynder Signe så at efterligne, hvad fåret siger.

Ved at vi breder læringsmiljøet ud, fra institutionen skabes også endnu bedre mulighed for, at fordybe os i mindre grupper end inden for institutionens kvadratmeter. Samtidig giver forskellige læringsmiljøer os også mulighed for, at observere børnene i flere sammenhænge og se hvor deres forskellige styrker kommer til udtryk. Dvs. det giver os endnu bedre forståelse for at tilrettelægge et læringsmiljø der understøtter barnet og gruppens trivsel, udvikling, læring og dannelse.

Eksempel: En gruppe børn og to voksne er gået på tur. Målet er at gå hen til "grønttorvet", som den seneste tid har været én stor byggeplads med mange forskellige maskiner. De når hen til et hegn, og her har de udsigt til flere maskiner bl.a. En stor og en mindre gravko, en damptrølle, en stor kranbil og en lang lastbil. Børnene og de voksne bliver optaget af en snak omkring de forskellige maskiner så som størrelse, hvad de forskellige kan og gør, hvilke lyde de siger m.m. Den ene voksen tager nogle billeder, som senere bliver printet ud og hængt op i børnehøjde. Derudover begynder denne børnegruppe at lege forskellige lege, hvor disse maskiner er i fokus. De kigger og læser i bøger, som omhandler maskiner og spørger nysgerrigt de voksne, for at blive klogere på maskinerne. De voksne er med i både legene, undrer sig, søger merviden og læser bøger sammen med børnene. De sørger for at legezonerne er opdateret, så de understøtter børnenes interesse for arbejdsmaskiner.

Børnene

På tur i nærmiljøet går vi forbi de steder, hvor de forskellige børn bor. Børnene får herigennem et indblik i hinandens liv og samtidig udvides deres viden om dem selv og det område de bor i, og som de er en del af. Barnet oplever sig derved både som et individ samt som en del af et fællesskab, der er forankret i nærmiljøet.

Eksempel: To pædagoger er ude og gå en tur i nærområdet sammen med en gruppe børn. Formålet er at øve sig på at gå i trafikken. På vejen kommer de forbi flere af børnenes hjem. Børnene peger og fortæller hvor de bor, hvem af deres venner de bor ved siden af, og hvor nogle af de andre børn fra børnehaven bor. Pædagogerne og børnene kommer også til at snakke om forskellige måder at bo på - at nogen bor i en lejlighed, nogen i rækkehus og nogen i hus med have.

Vi besøger både nye og kendte steder, hvor børnene får mulighed for at lege, lære og bevæge sig. Børnene får herigennem også viden om forskellige måder at begå sig på. Fx. må vi løbe rigtig stærkt i Valbyparken, mens vi bevæger os roligt på biblioteket. Vi besøger også steder børnene kommer med deres forældre og bedsteforældre. Hermed skabes en genkendelighed, der understøtter sammenhængen mellem hjem og institution.

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 30

Institution

I Margrethegården er vi optaget af hvilken indvirkning vores fysiske rum har på børnenes trivsel, udvikling, læring og dannelse. Det betyder, at legetøj og rekvisitter skal være tilgængeligt for børnene, og at der er en systematik i, hvor legetøjet er. Læringsmiljøerne skal være tydelig kodet, så det kan ses, hvor og med hvad der kan leges. Stuerne indrettes efter den aktuelle børnegruppe, så legezoneerne er derfor løbende i forandring, hvor der indføres nye elementer, ud fra personalets iagttagelser af børnene eller ud fra børnenes egne ønsker.

Eksempel: På stuen oplever vi at børnene meget ofte leger rollelege i legekøkkenet. Dette understøtter personalet ved, sammen med børnene, at lave madvarer ud af perleplader som hænges op i køkkenet. Der bliver ligeledes, efter ønske fra børnene, indkøbt en ekstra dukke og lidt dukketøj som kan indgå i legen.

Til Margrethegården hører flere store naturlige legepladser. Legepladserne er udformet ud fra barnets udviklingsniveau fra vuggestue til børnehave/fritidshjem. På legepladserne er der b.la. store træer, frugtbuše, klatrestativer, boldbure, sandkasser, mudderkøkken og bakker og veje til cykler.

Under vores halvtag i børnehaven er der dagligt en fordybelses aktivitet ex. Lego, læsning, maling eller andet. Legepladsen er som inde rummet inddelt i tydelige legezoner, der understøtter børnenes fantasi og leg. På legepladsen sker der også løbende forandringer og der indkøbes nye ting der matcher børnegruppens behov.

Eksempel: I vuggestuen er mudderkøkkenet en fortrukket legezone, og kan samle mange børn, skabe gode lege og relationer børnene imellem. Derfor bliver sandlegetøj, køkkengrej og en stor plastikkasse som kageform prioriteret, så børnene altid har tilgang til disse legeredskaber.

Eksempel: De voksne i børnehaven oplevede at der blandt de ældste børn var begyndt at opstå flere konflikter, og gik derfor på opdagelse i hvad det skyldes. De kom frem til at flere af børnene ikke vidste hvad de skulle lege med på legepladsen, og der blev derfor indkøbt nye cykler og en masse plader der kan sættes sammen og bygges store konstruktioner med. Det nye legetøj blev brugt flittigt til at bygge huse/huler med, og de voksne oplevede at det havde en positiv effekt på konfliktniveauet.

Vi er medlem af det danske Reggio Emilia netværk og vi tilslutter os tanken om, at børn er født skabende og kreative både som individ og i fællesskabet.⁷ Vi arbejder hver år med et tema inden for kunst og kreativitet fx. *Renæssancen, Kroppen i kunsten, Kunsten i Natur, Udeliv og Science*. Temaet dokumenteres med billeder og via børnenes produkter, der udstilles løbende både inden og udenfor i institutionen. Som en del af tanken i Reggio Emilia inddrager vi Remida (genbrugstanken) og indsamler materialer der senere får nyt liv.

”Intelligens er ikke noget, du har, men noget du gør. ...det er en væsentlig forudsætning for menneskers læreprocesser, at der gennem anvendelsen af mange forskellige materialer, sprog, erfaringer og oplevelser skabes forbindelse mellem hånd, hoved og hjerte”⁸

⁷ <https://reggioemilia.dk/>

⁸ <https://www.hedensted.dk/media/875916/Projektbeskrivelse-ReMida.pdf>

For at videreudvikle vores viden om kunst og kreativitet samarbejder vi med forskellige kunstnere, fx et forløb med en moderne danser og en sanger.

Vi samarbejder særligt med Statens Museum for Kunst (SMK), hvor vi har en aftale med lederen af deres værksted og tager en gang om ugen på besøg på museet.

I Margrethegården arbejder vi med det psykiske børnemiljø ud fra den anerkendende styrkebaserede tilgang. Vi kombinerer Fri for mobberi, Social Tænkning, Styrkekort og De 3 zoner (rød, gul og grøn zone⁹).

De 3 Zoner illustrerer hvor vi følelsesmæssigt befinder os, Grøn = Comfort zonen, Gul = lærings- og udviklingszonen og rød = fare- og panikzonen.

Ved at kombinere de forskellige redskaber og mindset giver vi børnene visuelle redskaber til, at skabe et sprog for følelser og tanker. Børnene kan derfor give udtryk for egne meninger og behov, samt få en forståelse for andres. Vi oplever, at vi reducerer konflikter, skaber trivsel og glæde, samt at vi støtter børnene til et større grad af selvværd.

Værdierne følger børnene gennem hele deres tid i vores hus, fra vuggestuen hvor grundstenene bliver lagt, til børnehaven hvor værdierne bliver til en del af barnets egne kompetencer.

⁹ <https://www.ressourcetektiven.dk/hvad-tilbyder-ressourcetektiven/ressourcetektivens-styrkekort/>

Personale

For at skabe omgivelser med plads til fordybelse ved både høj arousal og lav arousal, prioriterer vi at dele børnene op i grupper af forskellig størrelse over hele dagen. Grupperne understøttes af vores tydelige legezoner. Derved skabes også mulighed for, at det enkelte barn, børnegruppen og det pædagogiske personale kan være nærværende i fællesskabet med hinanden. Gennem dialog, og ved at se på tegn hos det helt lille barn, inddrager vi børnenes perspektiver, initiativer, ønsker og fantasi, så børnene oplever at få medindflydelse. Det er den voksne der har ansvaret for at være den opsøgende i relationen og for at følge barnets spor. Gennem de nære relationer opnår vi et kendskab til at støtte børnene når de bevæger sig imellem de tre zoner (*grøn, gul og rød zone*).

For at kunne understøtte børnenes udvikling bedst muligt, er vi opmærksomme på løbende at løfte personalets faglige viden, gennem deltagelse på forskellige fagkurser, enten i eller uden for institutionen. Det gælder også i forhold til at arbejde med æstetiske læreprocesser. F.eks. har alt personalet deltaget i et minikursus på SMK og vi gør jævnligt brug af kompetenceudviklingskurserne fra *Åben Dagtilbud*.

Børnene

Stuerne er indrettet med tydelige legezoner, der inviterer børnene til leg. Legezonerne giver børnene mulighed for at fordele sig på stuen, hvilket er med til at skabe ro til fordybelse og fastholdelse af legen.

"Vi bliver ekstra opmærksomme på resultatet af vores legezoner, når nye forældre der bliver vist rundt, har svært ved at tro på der er 130 børn i institutionen, fordi aktiviteterne forgår helt uforstyrret" (pædagogisk leder)

Eksempel: En gruppe børn har været i gang med en længere fordybet leg på stuen, og har brugt forskelligt legetøj. Det er ved at være tid til at spise, og den voksne forbereder børnene. "Det er tid til, at I skal afslutte legen, så vi kan nå at rydde op, inden vi skal ud og vaske hænderne". Børnene får afrundet legen, og ved fælles hjælp lægges magneterne i én kasse, bilerne i en anden, og dyrene i en tredje.

Det meste legetøj er tilgængeligt, så børnene selv kan igangsætte lege via deres fantasi og kreativitet. Denne tilgængelighed giver børnene en følelse af

selvstændighed og medansvar. Vi inddrager derfor også børnene i oprydningen, så vi er fælles om at passe på vores ting og gøre legezone indbydende for de næste børn.

Børnenes kreativitet er et styrende element ude som inde. Dette kommer til udtryk, når vi sammen undersøger forskellige emner, og vores kunstneriske afsæt er med til at udfordre deres nysgerrighed og fantasi. Ved at børnene bliver præsenteret for mange forskellige materialer, områder, indtryk osv. vokser deres verden af kreative muligheder. Vi oplever børnene indtager, afprøver og gør den verden de møder til deres egen. Ex. har vi plakater fra Fri for mobberi, Styrkekortene og De tre zoner hængene rundt omkring i institutionen. Børnene stiller sig foran billederne og efterligner udtryk og positioner på plakaterne. Plakaterne giver også afsæt for dialog både med og mellem børnene og deres forældre.

Ved at børnene efterligner, leger og sætter ord på egne og andres følelser skaber det en forståelse for deres egen og hinandens følelser. Dette oplever vi børnene bruge i forskellige situationer, hvor begreber eller kropssproget bliver brugt i samspillet.

Eksempel: På stuen er der til samling blevet snakket om et billede fra Fri for mobberi. Børn og voksne er sammen kommet frem til at den ene dreng på billedet siger: "du må ikke være med i vores leg". Vi snakker om hvordan man får det indeni, man bliver ked af det, når man ikke må være med i legen og hvordan man i stedet kan invitere til leg og gøre hinanden glade. Senere ude på legepladsen ser den voksne Tine og Bodil kører væk fra Ellen og siger "du må ikke være med". Ellen bliver ked af det og hænger med hovedet. Den voksne siger: "Piger, kan i huske hvordan man får det indeni når man ikke må være med, prøv at se på Ellen?" Tine og Bodil siger: "Ellen du må gerne komme med på cyklen". Alle tre piger kører glade videre.

Eksempel: Ali sidder i sandkassen og leger. Signe kommer løbende i fuld fart og ramler ind i Ali. Ali tager sig til ansigtet og begynder at græde. En voksen kommer hen for at hjælpe. Signe kigger på Ali og siger "Ali bange". Den voksne siger "Ja, Ali blev bange". Ali stopper med at græde og lytter til samtalen mellem Signe og den voksne.

Alsidig personlig udvikling

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 36-37

Institution

I Margrethegården understøtter vi barnets alsidige personlige udvikling ved at sikre trygge rammer for barnet. Det gør vi ved, at barnet hver dag oplever at møde en genkendelig struktur og ved at fordele os i mindre grupper over hele dagen med nærværende voksne.

Strukturen rammesættes via den hvide tavle, der danner et overblik over de voksnes placering i hverdagens rutiner og aktiviteter, dvs. de voksne hele tiden ved hvad de skal og derfor har ro til at være nærværende i relationen med børnene og sikre en tryk tilknytning barn-voksen imellem, samt understøtte barnets deltagelsesmuligheder i børnefællesskabet.

Eksempel: I sandkassen leger Søren, Emil og Signe. Denne børnegruppe er sammensat af personalet. Søren bliver støttet i egen fordybelse af de to andre børn, da Emil og Signe hurtigt igangsætter en fordybet leg, hvor Søren kan deltage. Emil bliver støttet af Signe og Søren samt den voksne i sin sprogudvikling, da sproget bliver brugt aktivt i legen og med støtte fra den voksne, kan Emil deltage i samtalerne.

Strukturen udpensles yderligere via ugeplanerne der beskriver de daglige aktiviteter, som er udarbejdet med afsæt i de forskellige børns zone for nærmeste udvikling. Dvs. at

individuelle styrker og hensyn indarbejdes i fællesskab, så fællesskabet er med til at gøre den enkelte stærkere. Vi understøtter børnene i at få øje på hinandens - og egne potentialer og følelser ved at italesætte og visualisere de usynlige sociale spilleregler med afsæt i Social tænkning¹⁰. Vi benytter talebobler, tankebobler, hjertet og materialet fra fri for mobberi til at arbejde med børnenes følelsesregulering og udviklingen af empati, samt andre piktogrammer, der understøtter de daglige rutiner ved at guide børnene.

¹⁰ <https://vidensportal.dk/handicap/born-med-autisme/social-taenkning>

Gennem de visuelle og sproglige redskaber understøttes børnene til, at udvikle et sprog hvormed de kan give udtryk for egne tanker og følelser, både via ord og kropssprog. Samtidig får børnene en bevidsthed om hvordan vi hver især rummer forskellige tanker og følelser, der alle er lige vigtige, når vi sammen skal lave

gruppens plan. Dvs. Det enkelte barn vil ikke få alle sine ideer igennem, men vil alligevel kunne genkende sig selv i den fælles plan, og derved opleve medejerskab og se sig selv som havende en betydning for fællesskabet.

Eksempel: Stuen sidder under halvtaget på legepladsen og spiser formiddagsbrød. Luise spørger hvad vi skal lave i dag. Pædagogen Julie henter tavlen med gruppens plan for i dag. På tavlen er der tre tankebobler der illustrerer tre grupper. I tankeboblerne er der billeder af børnene, fordelt i mindre grupper, samt et billede af hvad gruppen skal lave/hvor de skal hen. Grupperne er på forhånd sammensat af de voksne med udgangspunkt i børnenes styrker og kompetencer. Julie spørger Luise om hun kan huske, at de i går talte om at klippe græskar, og at de skulle være i samme gruppe. Hun spørger ligeledes om Luise kan se hvem de ellers skal være med, og hvor de skal være henne. Luise siger de andre børn i gruppens navne og at de skal være i værkstedet.

Personale

Børn øver sig i at deltage i fællesskabet ved at balancere mellem iagttagende og mere initiativtagende positioner i de forskellige aktiviteter og relationer, de indgår i¹¹. For at tage skridtet fra iagttagende til initiativtager har barnet brug for et læringsmiljø, hvor det får tilpas udfordringer, får medejerskab og får oplevelsen af at lykkes. Vores fokus er derfor i den

Eksempel: Malthe er helt vild med dyr, og til frokost taler han og pædagogen Anne om alle de seje og farlige dyr Malte kender. Anne spørger om de skal lege en leg med farlige dyr når de kommer ud på legepladsen, og Malte foreslår at de skal lege zoologisk have. De andre børn ved bordet vil gerne være med, og de går i gang med at aftale hvilke dyr de hver især skal være. Anne skal være dyrepassereren.

nære relation at være nysgerrige på hele barnet, og dets intentioner og herudfra støtte og guide barnet i samspil, leg og relations dannelse.

Det der kendetegner den nære relation er, at personalet:

- har øjenkontakt og bruger ansigtsmimik til at afspejle barnet.
- spejler, opmuntrer og anerkender barnet.
- er i fysisk kontakt med barnet (holder i hånd, barnet sidder på skødet eller får et kram)
- sidder på gulvet i øjenhøjde med barnet, med et åbent kropssprog og mimik
- er i dialog med barnet f.eks. med ord, pludren og lyde, og har fokus på turtagningen
- bruger lav og lys stemmeføring til at kommunikerer med

¹¹ <https://emu.dk/sites/default/files/2019-04/Alsidig%20personlig%20udvikling.pdf>

- er forudsigelig og sætter ord på egne og barnets intentioner og handlinger
- er tydelige i forventninger til barnet
- er sammen om noget fælles
- rummer barnets følelser både de triste, de glade og de svære
- er opmærksom på barnets verbale og nonverbale initiativer og reagerer på dem
- har fokus på hvor og hvordan barnet har brug for støtte i dets udvikling af nye kompetencer.

Ved at vi møder barnet gennem nære relationer oplever vi børnene fordyber sig, eksperimenterer og udfordrer egne kompetencer.

Børnene

Vi har både fokus på barnet som individ og på fællesskabet. Dvs. hvor er det enkelte barn i forhold til sin egen udvikling og hele gruppens udvikling. Hvor vil det være relevant at udfordre barnet og hele gruppen, og hvor skal barnet og gruppen understøttes. Når børnene indgår i forskellige børnefællesskaber, giver det mulighed for, at de kan få øje på, blive inspireret af og lære af hinanden. Vi har derfor også fokus på at understøtte børnene i deres spirende eller eksisterende venskaber. Vi oplever at børnene inviterer hinanden med i lege og hjælper hinanden både til at aflæse de sociale spilleregler (hvad er gruppens plan) men også på andre områder.

Eksempel: Efter frokost bliver Søren, Emil, Signe og Ali bedt om at sætte sig på madrassen og tage deres tøj af. Den ene voksen sætter sig ned sammen med børnene og guider samt hjælper børnene. Søren bliver gentagende gange ved med at rejse sig og gå hen de andre børn og hive dem i tøjet. Den voksne siger "Søren, sæt dig ned som dine venner, så hjælper jeg dig med bukserne. Søren kigger på den voksne, men fortsætter med at hive Ali i blusen. Den voksne siger "Søren, hjælper du Ali med at tage blusen af?" Søren smiler og nikker. Ali kigger på den voksne. Den voksne siger "Ali, må Søren hjælpe dig med at tage blusen af?". Ali kigger på Søren og så den voksne og nikker og sammen begynder de at kæmpe med blusen. Da Ali's bluse kommer af, så går de sammen i gang med at tage Sørens bukser af med hjælp fra den voksne.

Eksempel: En gruppe børn og voksne er gået på en heldagstur. På vejen hen i Valbyparken snakker de om hvilke dyr de mon får set. Ali siger "En hest". Den voksne svarer "En hest, måske vi ser en hest". Ali nikker. Da de er kommet ind i parken, fortsætter den voksne samtalen "Hvor mon hesten er?" Ali svarer "Hvor er hesten". Den voksne siger "Jeg ved at der bor heste på bondegården". Ali svarer "Ja og i zoologisk have". Den voksne nikker og siger "Så må vi se om der er en bondegård i valbyparken". De når hen på en legeplads og Ali leger på trædyrene. Da de har spist og skal videre følger den voksne op på samtalen omkring hesten "Ali, vi så ingen hest". Ali siger "Nej". Den voksne siger videre "Mon vi ser en hest næste gang vi går på tur?" Ali svarer "Ja".

Børnene skal opleve at deres mening er vigtig og at de har indflydelse på deres egen hverdag. Ved at inddrage børnenes perspektiv, understøttes deres positive selvopfattelse og selvværd. Det gør vi både gennem dialog og ved nysgerrigt at observere børnenes interesser. Vi oplever de opbygger gåpåmod til at afprøve nye ting og rejse sig igen når noget går galt.

Institution

I Margrethegården modtager vi børn, der kommer med mange forskellige forudsætninger, og det er derfor vores vigtigste opgave at understøtte børnenes chancelighed. Det gør vi ved at tage afsæt i den anerkendende styrkebaserede tilgang, hvor børnene mødes med positive forventninger og realistiske krav fra nærværende voksne. De voksne kan være nærværende, da vi fordeler os i mindre grupper over hele dagen både i planlagte aktiviteter i og uden for institutionen, de

daglige rutiner og i rammen for den frie leg, fx. på legepladsen i middagsstunden, hvor de voksne placerer sig i legezoner, så der hele tiden er en voksen i nærheden og til rådighed til at understøtte legen. De voksne er samtidig fordelt i forskellige roller (aktivitets/omsorgs person), så nogen fordyber sig i legen, mens andre bevæger sig rundt og har det større overblik. På denne måde undgår vi, at nogen børn bevæger sig enten udenfor eller i periferien af fællesskabet, uden en voksen til at guide sig tilbage.

Eksempel: Efter frokost skal vi på legepladsen. En voksen er aktivitetsperson og har planlagt at lege "alle mine kyllinger" på boldbanen, hvilket tiltrækker mange af børnene. På kanten af sandkassen sidder en anden voksen og er i gang med at fylde "benzin" på nogle cykler, som tankpasser i en rolleleg. En tredje voksen har den gule vest på og er omsorgsperson. Muhammed går frem og tilbage langs hegnet til boldbanen og kigger på "alle mine kyllinger" legen. Omsorgspersonen er opmærksom på Muhammed og spørger ham om han har lyst til at være med i legen. Muhammed nikker. Omsorgspersonen spørger om han skal hjælpe Muhammed med at komme med i legen og gør hans kollega, der styre legen, opmærksom på at Muhammed gerne vil være med. Kollegaen tager Muhammed i hånden og hjælper ham ind i legen.

Eksempel: Pædagogen Pernille er på stuen med seks børn. Fire af børnene leger en god og fordybet rolleleg i køkkenet, da Phillip og Sune kommer løbene hen til dem, med hver en bil som de leger, kører ræs. Pernille minder Filip og Sune om at de kommer til at kører ræs i køkkenet og siger at de i stedet kan kører med bilerne på gulvet ovre i hjørnet hvor der er indrettet med bilværksted og parkeringstårn. Pernille hjælper Filip og Sune med at lave en racerbane på gulvet hvor deres biler kan køre ræs.

siske leg med store bevægelser og høje lyde eller til at sidde med et puslespil og tone lidt ud. De voksne understøtter børnene i at accepterer hinandens valg, ved at sætte ord på

Når vi fordeler os i mindre grupper, danner vi samtidig mulighed for, at børnene kan fordybe sig uden at forstyrre hinanden, og at børnene kan mødes i deres interesser. Dvs. der både er plads til den fy-

hvad det er vi laver i denne zone (gruppens plan) og ved at legezonerne er tydeligt indrettet, så børnene kan se de forskellige muligheder. Derved bliver børnene opmærksomme på at justere deres arousal i forhold til fællesskabet, når personalet synliggør de, for nogen, usynlige sociale spilleregler (Social tænkning).

Eksempel: Pædagogen Anders har fået fortalt, fra en forælder til en dreng i store gruppen, at hans søn hjemme har fortalt at en af hans venner ikke vil have de leger med en tredje dreng fordi han er lille. Forælderen fortæller at de derhjemme har snakket om at man kan lege sammen lige meget hvor høj, lav, stor og lille man er. Til samling bruger Anders et kort fra Fri for mobberi til at starte en samtale om hvordan man kan lege med alle børn uanset hvordan de ser ud. Sammen kommer børnene med forslag til hvilke lege man kan lege sammen alle sammen, og hvordan man kan invitere hinanden til leg.

gen. Det giver forældrene mulighed for at forstå hvordan vi arbejder, og de kan trække vores erfaringer med hjem, så børnene oplever en rød tråd. Ligeledes er vi opsøgende og spørger ind til hvad børnene fortæller derhjemme, samt til forældrenes oplevelser og erfaringer, da vi kan bruge deres perspektiv til at justerer i vores praksis og skabe sammenhæng.

Personale

Det er personalets ansvar at skabe et inkluderende fællesskab. Det gør vi ved at være opsøgende i relationen, samt have en bevidsthed omkring hvordan vi positionerer os både fysisk og mentalt, i forhold til om der er behov for vi går foran, ved siden af eller bag ved børnene. Det betyder at personalet er aktivt deltagende i lege og aktiviteter.

Gennem observationer af børnene ændrer vi legezoner og indkøber legetøj, der understøtter børnenes interesser og vi giver plads i vores planlægning til, at børnene oplever at have medbestemmelse over deres hverdag. Vi understøtter de børn, der har brug for hjælp til at komme ind i fællesskabet ved at igangsætte en leg omkring det der fremhæver deres styrker og derigennem tiltrækker andre børn.

Eksempel: Ursula har svært ved at komme med i leg med de andre børn på stuen. Medhjælper Aia ved at Ursula er rigtig glad for krible krable dyr og ved meget om dem, og derfor tager hun insektkassen med ud på legepladsen. Aia går rundt sammen med Ursula og leder i buske og på jorden efter insekter. Mette og Brian kommer hen for at være med og Aia hjælper Ursula med at invitere dem med i legen. Ursula fortæller med stor iver om regnorme og snegle, og Mette og Brian foreslår at de sammen skal lege dyredetektiver. Aia bliver i udkanten af legen og holder insektkassen.

Vi er opmærksomme på, at relationen at børnene imellem strækker sig uden for institutionen, og at forældrene har en vigtig rolle. Vi inddrager derfor forældrene i vores fokus punkter hvor vi fx. har haft forældremøder om *Fri for mobberi* og *Social tænkning*, og vi skriver dagligt dagbøger, hvor forældrene får små historier fra hverdagen.

Vi fastholder et nysgerrigt blik i forhold til egen praksis, og er i løbende dialog personalet imellem og med forældrene, i forhold til at justere praksis ud fra det enkelte barns behov. Vi inddrager vores pædagogiske udviklingskoordinator eller eksterne samarbejdspartnere (ressourceteamet), hvis vi oplever et behov for et blik på praksis udefra. Vi er opmærksomme på, at børnenes adfærd fortæller os noget om de rammer vi sætter op, og at rammerne skal justeres, indtil børnene får oplevelsen af at mestre hverdagen. Det gør vi, ved at observere børnene og lytte til det de fortæller.

Eksempel: Det er næsten tid til at spise frokost. Tidligere har børnene siddet oppe ved bordet og ventet, hvilket har givet uro hos flere af børnene og resulteret i konflikter. I stedet henter én af de voksne på stuen sangkufferten og sætter sig ned på gulvet. Flere af børnene samler sig rundt om den voksne, nogle sætter sig og andre står op. Den voksne åbner kufferten og siger begejstret "Se" og trækker bussen frem. Flere af børnene jubler begejstret "BUS" og begynder straks at rulle armene rundt. Den voksne tæller til tre og begynder at synge "Hjulene på bussen....".."

Børnene

Alle børn har behov for støtte på hver deres måde, og har derfor brug for voksne, der har øje for netop dem. Når vi tilpasser praksis efter barnets behov, oplever det en tryk hverdag barnet kan mestre, og barnet tør afprøve og eksperimentere i legen og derigennem tilegne sig nye færdigheder. Denne tryk er især vigtig, i forhold til at indgå i sociale fællesskaber, der for nogen børn kan virke overvældende. Gennem vores struktur skabes mulighed for at indgå i små børnefællesskaber, hvor barnet kan spejle sig i andre børn sammen med en nærværende voksne, der er klar til at guide. Samtidig kan den voksne ved at inddrage barnets ideer i lege og aktiviteter, hjælpe barnet til at føle sig som en betydning- og værdifuld del af fællesskabet.

Eksempel: Emil og Signe starter en løbeleg ude på legepladsen. De løber op og ned ad bakkerne, rundt om træerne og kører til sidst rundt på motorcykler. Efter lidt tid beslutter Signe at stå af motorcyklen og gå hen i sandkassen. I sandkassen sidder Søren, Ali og en voksne og er i gang med at lege med biler. Den voksne rækker en bil til Signe og siger "Vi kører med bilerne i sandet, vil du være med?" Signe tager imod bilen og begynder at køre med bilen, som de andre. Emil har stået i baggrunden og kommer nu hen til sandkassen med motorcyklen og får den op og begynder at forsøge at køre med den i sandet. Søren, Ali og Signe stopper med at køre med deres biler. Den voksne får sagt og spurgt "Hov, den er vist alt for stor den motorcykel" Vil du også køre med biler ligesom de andre?" og den voksne rækker en bil frem mod Emil. Emil tager imod bilen og begynder at køre med den i sandet. De andre børn kører igen med deres biler og legen fortsætter. Den voksne flytter motorcyklen ud ved siden af sandkassen.

Kommunikation og sprog

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 40-41

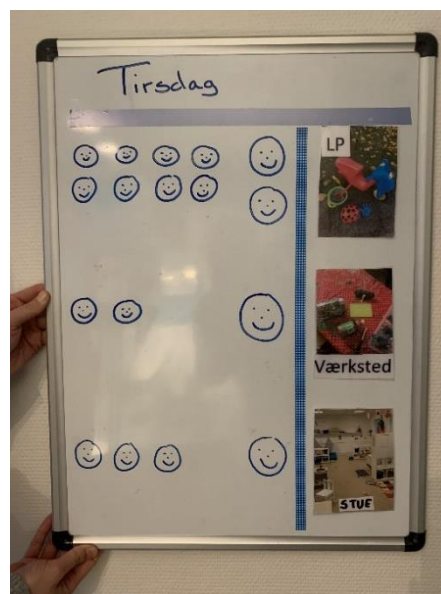

Institutionen

Kommunikation og sprog er centrale kompetencer for alle mennesker, da det er grundlaget for at danne- og indgå i relationer, fællesskaber og vedligeholde venskaber. Samtidig er det kompetencer, der løbende forfines, mens vi er i relationer med andre.

Vi har fokus på at skabe et pædagogisk læringsmiljø, der understøtter barnets sproglige udvikling både i de daglige rutiner, i den spontane leg og i særlige tilrettelagte aktiviteter.

Vi er opmærksomme på, at talesproget ikke kun danner rammen for vores sproglige opmærksomhed, og understøtter derfor det talte ord via visuelle billeder og objekter.

Gennem vores daglige planlægning (ugeplaner) og struktur understøtter vi barnets sproglige udvikling, ved at dele børnegruppen ud i forskellige aktiviteter sammen med en voksen. I den nære relation i de mindre fællesskaber, kan den voksne understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at sprogliggøre og kommunikerer tanker, behov og ideer.

Det gør vi bl.a. via:

- Dialogisk læsning (samtale læsning) benyttes med alle børnegrupperne. Her er samtalen om bogen det bærende element. Børnene inddrages aktivt i læsningen ved at personalet stiller spørgsmål, børnene kan fortælle deres version af historien, der inddrages rekvisitter fra fortællingen, laves rollespil ud fra fortællingen osv. Med de helt små læsere, der endnu ikke har- eller har et begrænset talesprog, sætter den voksne ord på samtalen ud fra barnets signaler. Emnet fra bogen tager ofte afsæt i observationer personalet har gjort i børnegruppen.

Eksempel: Vi arbejder med H.C. Andersen, og hver dag til samling læser vi prinsessen på ærten. Børnene lærer hurtigt historiens forløb, og figurernes replikker. Dette udvikler sig til at børnene efter historien er blevet læst gerne vil spille historien som rollespil. Hver dag bliver der valgt en konge, en dronning, en prins og en prinsesse og børnene fremfører med hjælp fra de voksne og de øvrige børn eventyret. Rollerne bliver underbygget med kapper, kjoler og andre rekvisitter.

- Højtlesning, både som en spontan aktivitet i læsekrogen og på legepladsen eller i længerevarende pædagogisk tilrettelagte forløb, hvor den samme bog læses gentagende gange. Højtlesning benyttes især med de største børn der får meget ud af at opleve hele det fortællende forløb uden afbrydelser, så den litterære oplevelse af bogen kommer i centrum.
- Vi eksperimenterer med at arbejde med legemanuskripter og bordteater, hvor den voksne rammesætter legen/historien og lader legen udvikle sig ved at følge børnenes spor.

Eksempel: Eventyrgruppen er gået på opdagelse i eventyret "Rødhætte og ulven". Efter bordteateret er blevet genfortalt, så er flere af børnene optaget af ulvens mave. De to voksne følger denne interesse og finder en stor papkasse frem. Den bliver hurtigt omdannet til ulvens mave, og børnene er på skift enten inde i ulvens mave, eller jægeren, som kommer til undsætning.

- To gange om året afholder vi læse uger for hele institutionen, som løber over 3 uger af gangen. Læseugerne tilrettelægges af sprogvejlederen og de sprogansvarlige, som udvælger bøger ud fra forskellige sproglige niveauer i samarbejde med biblioteket. Til hver bog udvælges fokusord eller emner, som gruppen arbejder med at folde ud og få en forståelse af gennem forskellige aktiviteter.

Eksempel: Det er læseuger, og vi læser bogen "Da lille Madsens hus blæste væk". I bogen blæser lille Madsens hus op på en bjergtop og byens borgere sender via et snor-hejsesystem ting op til lille Madsen. Om eftermiddagen går vi på legepladsen og binder en snor mellem to steder på boldbanen og børnene hænger tegninger af ting til lille Madsen på snoren med klemmer, og hejser det fra den ene ende til den anden.

- Vi siger rim og remser til fx. samling og til rytmik. Ordene i rim og remser italesættes tydeligt og giver børnene en kropslig fornemmelse for sproget.

Eksempel: Til rytmik i vuggestuen indgår "oppe i gardinerne" og "Hvem er det der banker". Disse understøttes ved hjælp af rasle æg, hvor rytmen tydeliggøres.

- Sange og sanglege har stor betydning i vores hverdag, og der går ikke en dag, hvor vi ikke synger. På alle stuer har vi sangbøger og sangkufferter, der indeholder hæklede objekter, der illustrerer de forskellige sange. Børnene kan derfor vælge en sang, også inden de har tilegnet sig ord for denne.

Vi ved at børns tidlig sproglige udvikling er kropsligt forbundet, og sanglege med fagter er derfor med til, at styrke børns oplevelse af, at bevægelse og sprog kobles sammen.

Sangen er også med til at understøtte barnet i, at kunne give udtryk for stemninger og følelser.

Eksempel: I vuggestuen synger vi "Hjulene på bussen" med forskellige dyr. I ét af versene synges der om giraffen, der siger "av mit hoved". En eftermiddag, hvor en børnegruppe leger inde på stuen, falder en af børnene bagover og slår hovedet. Et andet barn kommer hen til den voksne, som trøster barnet, og siger "Av mit hoved" og gør tilhørende bevægelse oppe på hovedet. Barnet der har slået hovedet, kigger op og efterligner bevægelsen og siger "Av mit hoved".

- Vi benytter tanke- og talebobler fra social tænkning¹² til visuelt at understøtte barnets blik for, både at være i en tale- og en lytteposition.

Eksempel: Til morgensamling sidder børnene rundt bordet det og den voksne står ved den hvide tavle, som illustrerer med billeder af børn, voksne og aktivitet, hvad de hver især skal til formiddag. Bagefter går tankeboblen på runde, så hvert barn får mulighed for at sætte ord på hvad de tænker de skal lege ude på legepladsen, eller hvad de skal se på turen.

De faste aktiviteter og gruppesammensætningerne bygger på personalets faglige observationer. Allerede mens barnet går i vuggestue starter vi med at arbejde barnets sproglige udvikling via TOPI¹³ og handleplaner.

TOPI og handleplaner følger barnet fra vuggestuen og resten af dets tid i institutionen. Det giver derfor et nuanceret billede af barnets sproglig udvikling over tid og understøtter den faglige overlevering fra vuggestue til børnehave. I Margrethegården har vi valgt at alle børn bliver sprogscreenet når de fylder 3, 4 og 5 år. Det gør vi for at sikre os at vi hele tiden justerer praksis, så alle børn får den nødvendige støtte.

I forbindelse med at barnet fylder år, inviterer vi barnets forældre ind til en trivselssamtale, hvor barnets sproglige udvikling, herunder sprogscreening indgår, og hvordan vi i fællesskab, bedst understøtter barnets sproglige udvikling. Samarbejdet med forældrene er en vigtig ressource i det pædagogiske læringsmiljø.

¹² <https://vidensportal.dk/handicap/born-med-autisme/social-taenkning>

¹³ <https://hjernenhjertet-dk.ramboll.com/dagtilbud/topi>

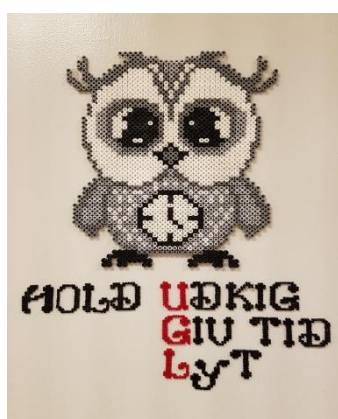
For at personalet hele tiden er klædt bedst muligt på til at løfte opgaven, deltager hele personalegruppen løbende på sprogkurser, og hver stue har en sprogansvarlig, der indgår i et sprognetværk med de andre sprogansvarlige i klyngen, samt en talepædagog fra forvaltningen. Magrethegården har også en sprogvejleder, der har en særlig viden om børns sprog og sprogtilegnelse. Sprogvejlederen planlægger og deltager i alle sprog møder både i vuggestuen, børnehaven og fællesmøder for klyngen.

Hvis vi oplever en bekymring omkring et barns sprog eller har brug for yderligere sparring, indgår vi i et tæt samarbejde med talepædagogen, der er en del af vores ressource team fra forvaltningen.

Personalet

Personalet agerer som sproglige rollemodeller for dialog og samtaler. Det gør vi ved at være opsøgende i relationen, og understøtte legen og ved at være aktivt deltagende. Vi er opmærksomme på at møde børnene med respekt og omsorg i dagligdagens dialoger. Det gør vi, ved at have fokus på sprogstrategier og egen rolle i relationen. Dvs. vi er optaget af hvordan vi positionerer os, ikke kun fysisk, men også sprogligt ved at tage afsæt i UGL-strategien (hold udkig, giv tid og lyt), vi følger børnenes interesser, og stiller åbne og undrende spørgsmål.

Vi bruger sproget aktivt ved hele tiden at sætte ord på egne, barnets og de andre børns handlinger, følelser og intentioner også inden barnet har udviklet et talesprog. Hele tiden er vi opmærksomme på at understøtte sproget via kropssprog og mimik.

Eksempel: Børnene sidder og spiser frokost på stuen. 4 børn sidder ved bordet sammen med en voksen. Signe stopper med at spise og kigger på sin kop. Den voksne kigger på Signe, venter lidt og spørger så "mere vand?". Signe kigger på den voksne og nikker. Den voksne uddyber " Du vil have mere vand". Den voksne hælder vand i Signes glas. Signe tager koppen op og drikker. Bagefter går Signe igen i gang med at spise hendes mad.

Vi prioriterer tid til at spørge ind til børnenes oplevelser, og at understøtte børnenes mulighed for, at dele deres hverdag i institutionen derhjemme, ved at lægge dagbøger og billeder ud på Aula. På denne måde kan forældrene spørge ind til oplevelsen hvis børnene mangler ord, og hjælpe børnene med at genopdage deres oplevelser.

Børnene

Når vi tager afsæt i en legende tilgang til kommunikation og sprog, vækkes barnets nysgerrighed og lyst til selv at eksperimentere. Sproget og det at kommunikerer, har derfor stor betydning for barnets selvbillede og nysgerrighed på omverdenen. Når barnet mærker, at det mødes af nærværende voksne, der inviterer til samtale og samspil, oplever barnet sig som betydningsfuld og tør give udtryk for tanker og følelser både verbalt og non verbalt.

Eksempel: Det er mandag, og en pædagog sidder på stuen med en gruppe børn og klipper spørgsmål til Halloween. Pædagogen spørger Mette hvad hun har lavet i weekenden. Mette fortæller at hun har været ude og handle sammen med hendes mor og far, og de har købt nye vinterstøvler til hende. Valdemar, der sidder ved siden af og lytter til Mette der fortæller, siger at han også har været ude og handle med hans mor i weekenden, og at de har købt chips, fordi de skulle have gæster. Pædagogen spørger ind til hvad de lavede sammen med gæsterne og Valdemar fortæller, at han legede med de børn der besøgte ham. Ali og William der også sidder ved bordet, fortæller også hvad de lavede i weekenden.

I Margrethegården oplever vi børn der ivrigt fortæller om oplevelser til kammerater, personale og forældre, både i- og uden for institutionen. Børn der kan eller øver sig, i at sætte ord på deres følelser både verbalt og nonverbalt, og der beder om hjælp i en konfliktsituation, hvis de selv mangler ord til at løse den.

Eksempel: Malthe og Ali leger i sandkassen - de graver sand op i spande. Ali rejser sig og går hen til legehuset og Malthe sidder tilbage i sandkassen og begynder at græde. Pædagogen Trine går hen til Malthe og spørger ham hvad han er ked af. Malthe siger "han gik" og peger på Ali. Trine spørger Ali "hvad skal du Ali?" "du var lige ved at lege med Malthe". Ali svarer "jeg skulle bare lige hen i butikken og handle". Trine siger til Malthe "kan du se Malte, Ali leger stadig sammen med dig, han skulle bare hen og handle og så kommer han tilbage". Malthe leger glad videre.

Krop, sanser og bevægelse

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 42-43

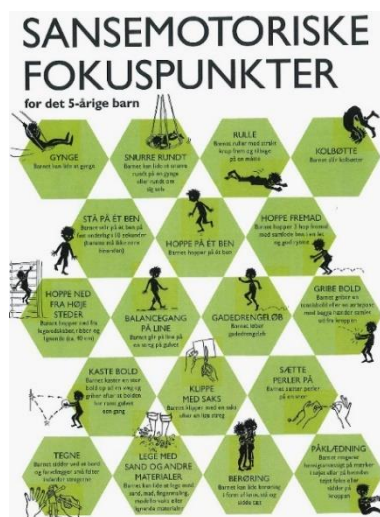

Institution

I Margrethegården tager vi udgangspunkt i Københavns kommunens sansemotoriske fokus punkter¹⁴.

Vi har fokus på at alle børn oplever glæden ved at kende deres krop og dens funktioner, og at børn lærer gennem kroppen.

Bevægelse og leg skal derfor være lystbaserede aktiviteter, der bærer meningen i sig selv. Leg skal være en god oplevelse som alle børn kan deltage i, derfor arbejder vi også med at have pædagogiske bagdøre i aktivitets- og legesituationer.

Eksempel: Pædagogen Aia har gemt nogle udklippede figurer rundt på legepladsen. Bag på figurerne står der en kropslig handling – ex. Lav 10 sprællemænd eller hop 5 gange. Børnene og Aia har i hånden nogle tilsvarende figurer, som nu skal findes så de passer sammen. Når børnene finder en figur der passer, læser den voksne bagpå hvad de skal gøre. Louise giver udtryk for at hun ikke kan lide at være med til at løbe rundt og finde figurerne, og Aia giver

hende derfor ansvaret for at holde figurerne og dele dem ud til hendes venner.

I ugens planlagte aktiviteter er der fokus på sanselige, fysiske og taktile oplevelser, der stimulerer barnets bevægelsesglæde. Vi tilbyder både indendørs og udendørs aktiviteter, hvor der er mulighed for at udforske og eksperimentere med forskellige måder at bruge kroppen på.

- I værkstedet arbejder vi med vores sanser, hvor vi mærker og udforsker forskellige materialers muligheder.

¹⁴ https://bedstssammen.kk.dk/sites/bedstssammen.kk.dk/files/sansemotoriske_fokuspunkter_for_det_2-arege_barn_a3_nd_01.pdf

- Vi har forskellige faste bevægelsehold tilpasset den aktuelle børnegruppe. Holdene består af en blanding af rytmik, fortælling, sang, leg med instrumenter og meget mere, med både lav og høj intensitet. Holdene løber ofte over mange måneder, så børnene bliver fortrolige med de forskellige indtryk og bevægelser. Det giver plads til, at nogen børn i en periode tager en mere observerende rolle, indtil de er trygge ved at deltage.

Eksempel: Rytmik i vuggestuen, en større børnegruppe er nede i salen til rytmik. Nogle børn har været med over længere tid, og tre børn er nye. Den ene voksen leder børnegruppen og de andre fire voksne understøtter børnene. Én voksen har sat sig sammen med de tre nye. Emil, som er ny, sidder på sin måtte og observerer.

Rytmik/Trommeforløb

- 123 Mariehøne
- Goddag
- Posen fuld af rasleæg
- Inde i min hånd
- Hvem er det der banker
- Inde i min pose.... Tak skal du ha'
- Svup Karoline med rasleæg + tromme
- Nu skal vi en tur ud i skoven – regnorm, kanin og fugl
- Oppe i Norge
- Frøen Ib
- Tromme, tromme, tromme
- Farvel nu
- Afslapning til sidst

Da det faste program er slut og der er fri leg, begynder han at hoppe og løbe rundt sammen med resten af børnegruppen. Sådan forløber de næste gange. Efter en periode, begynder Emil at deltage i det faste program ved at lave samme bevægelser, som resten af gruppen. Og efter endnu en periode begynder Emil også at bidrage med forslag til, hvor rasleægget skal gemmes denne gang.

- På legepladsen bruges de forskellige læringsmiljøer til grov og finmotoriske udfordringer. Sandkasserne bruges som afgrænsede zoner, hvor der eksperimenteres med at mærke, føle, kaste og bygge med sand. Der går balancegang rundt på kanter. Cykler/motorcykler bruges til at styrke muskel-led-sansen og eksperimenterer med fart og reaktionsevnen. Gyngerne og rutsjebanen bruges til at stimulerer vestibulær sansen og de forskellige bakker, stier, sten osv. understøtter grovmotorikken. Det gælder også når vi tager på ture ud i forskellige naturområder hvor kroppen skal justeres efter forskellige underlag.

Eksempel: Ali, Signe og Søren har været ude og lege på legepladsen. De er nu inde på badeværelset, for at tage overtøjet af, inden de skal have frokost. Den voksne sidder på bænken og guider dem, mens børnene kæmper for at få lynet flyverdragten ned. Signe og Ali får lynet deres ned, men Søren kæmper stadig. Den voksne spørger, om Ali kan hjælpe Søren og det vil han gerne. Sammen får drengene lynet dragten ned. Den voksne deler drengenes begejstring og de går videre med at få støvlerne af.

• I dagligdagens rutiner opfodres børnene til selvhjulpethed, såsom at tage sko/tøj af og på, gå med hinanden i hånden eller ved siden af klapvognen på tur, hente bleer og kravle op og ned af skamler. Det gør vi,

for at stimulere kroppen og gøre bevægelse til en naturlig del af hverdagen. Vi er opmærksomme på, at der er en voksen, der understøtter barnet der hvor der er behov for det, så børnenes erfaringer med egne kropskundskaber, styrker deres selvværd, hver gang de oplever at lykkes.

- Måltiderne bruges som læringszoner, hvor børnene udforsker deres smagssanser, deres kendskab til forskellige konsistens og dufte, samt at de oplever, at få dækket deres behov for mad og drikke. De er selv aktive i måltidet og oplever at mestre selv at hælde op ved at bruge deres fysik og koordinationsevne.

Eksempel: Ved bordet sidder Ali, Søren, Signe og Emil. Den voksne kører madvognen ind på stuen og sætter sig ved bordet. Efter madsangen præsenterer den voksne dagens frokost. I dag er menuen "Rød linsesuppe". Den voksne tager et glas med rå linser hen til bordet og hælder en smule ud. De smager alle på de hårde rå linser. Emil og Ali er særligt optaget af den røde farve. Derefter sættes skålen med den varme suppe på bordet, og de snakker om, at suppen har samme farve som linserne, men er ikke hård, som de rå linser.

For at opnå et overblik over alle børns motoriske udvikling, benytter vi også *TOPI* og handleplaner til, at registrerer barnets motoriske udvikling fra det starter i institutionen. *TOPI* og handleplaner følger barnet resten af dets tid i institutionen og giver derfor et langsigtet overblik over barnets udvikling.

Personale

Personalet agerer som rollemodeller ved aktivt at deltage i leg og aktiviteter og børnene kan derigennem spejle sig i personalets glæde ved at eksperimentere med kroppen. Samtidig med at personalet agerer som kropslige rollemodeller sætter de ord på deres bevægelser, oplevelser og følelser, så børnene oplever en sammenkædning mellem ord og krop.

Eksempel: En større børnegruppe står på vuggestuens legeplads og synger "hoved, skulder, knæ og tå" sammen med to voksne. Det er både nogle af de mindste og ældste børn, som er deltagende. De ældste børn står op og efterligner bevægelserne sammen med den ene voksen, og de mindste børn sidder ned og laver bevægelserne "øjne, øre, næse og mund" sammen med den anden voksen.

Vi bruger kropslig, såvel som verbal kontakt, til at justerer børnenes følelser, de voksne holder om børnene i det omfang børnene vil det og bruger en rolig stemmeføring når børnene er ked af det.

Børnene

At kunne bruge kroppen, bruge sine sanser og bevæge sig, er med til at styrke børnenes fysiske, psykiske, kognitive og sociale udvikling. Gennem leg med krop, sanser og bevægelse, lærer og udvikler barnet bl.a. at mærke sig selv, udtrykke sig og forstå sig selv, tænke sig om og samarbejde med andre. Ved at bruge kroppen lærer barnet at justere sit sansesystem og kunne agere med både høj og lav arousal.

Natur, udeliv og science

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 44-45

Institution

I Margrethegården arbejder vi med natur, udeliv og science som en aktiv del af vores hverdag. Dvs. både implementeret i de daglige rutiner, i den frie leg og i pædagogisk tilrettede projekter. Naturen er for os både vores dejlige naturlegepladser, byens forskellige parker, stranden og vores hus i Hareskoven som vi deler med Anne-Marigården og Benedictegården. Vi betragter naturen som et ekstra eller en udvidet del af vores læringsrum, og benytter den til, at gå på opdagelse og være nysgerrige, og dermed blive klogere på os selv og den verden vi lever i. Det gør vi ved, at eksperimentere med naturens elementer/materialer i takt med årstidernes forandringer.

Ved at benytte de materialer naturen frembringer gennem året, skærpes børnenes opmærksomhed på årstidernes skifte og forskellige vejrfænomener.

Eksempel: Maler med vand på murene i solen og oplever vores værker forsvinder, når vandet fordamper, vi pynter sandkager med blomster, laver mønstre med nedfaldsblade, hopper i vandpytter, laver isskulpturer, snemænd osv.

Eksempel: Vi er i haven ved huset i Hareskoven. Tine finder en stor gren med en sjov bue. Når hun holder den op kan man gå under grenen "igennem buen". Den voksne foreslår at det kan være en portal til nissernes rige. Længe leger Trine og Fie at de kommer frem og tilbage mellem nisseland og menneskeland. Flere kommer til og Alexander kommer til Ninjago land gennem portalen.

Vi oplever, at børnenes fantasi stimuleres og kommer til udtryk på en anden måde udenfor end indenfor og at der herigennem kan opstå nye relationer. I naturen skaber vi rammen om et fælles tredje, ved at gruppen sammen kan undersøge årsag og sammenhænge. Mere plads og højere til loftet giver mulighed for, at flere kan deltage i lege og aktiviteter og have roller ud fra egne forudsætninger.

Vi benytter vores struktur/ugeplaner til at organisere, så vi dagligt er på legepladsen og én eller flere grupper er på tur enten i nærmiljøet eller på længere ture. Vi tager på tur i klapvogn, til fods og med elcykler, dvs. alle børn har mulighed for at komme med.

Vores legepladser er indrettet som natur- legepladser med legeredskaber i naturmateriale, store træer, buske og blomster.

Denne fauna af diversitet lokker forskellige insekter og fugle til, hvilket skaber rammen for en masse dialoger og undersøgelser. Vi er opmærksomme på at lære børnene hvordan de passer på hinanden og på de små dyr ved forsigtigt, at bære dem rundt i en hånd eller i en spand. Undersøgelsen af dyr og planter opstår impulsivt når der løftes en gren eller som en del af et planlagt pædagogiske forløb.

Nogen forløb har vi understøttet ved fysisk at lave forløbs kufferter til at tage med ud eller ved vi har haft dyr i institutionen. Fx. har vi haft vinbjergsnegle i terrarier, vandrende pinde, sommerfugle

larver, fisk og høns. I Fysisk møde med dyr, får børnene tæt kendskab til livets cyklus når sneglene lægger æg og der kommer små mini snegle ud og når sommerfugle larverne bliver til sommerfugle som lukkes ud i naturen.

På legepladsen har vi også et område med frugtbuske, og små køkkenhaver. Børnene er med i hele processen omkring køkkenhaverne fra at så frø/plante, vande og til vi kan høste alle lækkerierne og smage på dem. Når børnene inddrages i processen, får de en fornemmelse af sammenhænge og madens oprindelse (fra jord til bord).

Vores opmærksomhed på "Fra jord til bord" konceptet er yderligere blevet skærpet efter vi har deltaget i et projekt med Meyers Madhus. (Se måltidspolitikken) Vi introducerer så vidt muligt børnene for nogle af de ingredienser, der er i maden så de både ser den rå og tilberedte udgave. Fx. har vi en porre vi kan mærke, dufte og smage på når vi får kartoffel/porre suppe. Vi understøtter måltidsoplevelsen ved at sætte ord på smag, konsistens og farver så børnene får lyst til, hvis ikke at smage, så mærke eller dufte til kendt og ukendt mad. Vores køkken har opnået det Økologiske Spisemærke i Guld (over 90 % øko)

En gang om ugen har vi bål-dag hvor alt maden i børnehaven laves på bålet og der spises ude. Børnene er med til at finde brænde og hakke og rive ingredienserne. I vuggestuen er det en lille fast gruppe der på samme måde laver mad over bålet en gang om ugen.

Vi deltager hvert år til skralde indsamling og har af flere omgange haft besøg af skralde heltene. Vi har løbende dialoger med børnene om, hvad der er biologisk nedbrydeligt og hvad der ikke skal smides i naturen, samt børnene er med til i institutionen at sortere vores affald i grønt og restaffald. Ved at introducere børnene til bæredygtighed får de en oplevelse af hvordan de er forbundet med naturen og udvikler et miljømæssigt medansvar. Da genbrug også er en del af vores kreative profil hvor vi er en del af Reggio Emilia netværket og har fokus på Remida, indsamler vi god skrald både i institutionen og med hjælp fra forældrene. Skrald der gennem kreative processer får nyt liv og udtryk og omdannes til guld¹⁵.

Personalet

Som personale agerer vi som rollemodeller, det gør vi ved at vi deltager aktivt i lege, undersøgelser og eksperimenter. Både dem der forgår på den våde jord og i værkstedet. Vi er bevidste omkring den position vi indtager - om vi går foran, ved siden af eller bag ved barnet og gruppen, og hvilken effekt denne positionering har. Når barnet undrer sig, stiller vi os bagved eller ved siden af og følger barnets spor, ved at stille nysgerrige og undrende spørgsmål. Dvs. at selv om vi som voksne kender svaret og også hvis vi ikke gør, tør vi slippe kontrollen og låne barnets intuitive blik, frem for altid at levere svaret, eller vælge den første, mest plausible løsning.

Eksempel: Børnene får øje på et egern, som hopper rundt på legepladsen og til slut kravler op i et træ og er videre. Bagefter spørger børnene de voksne "hvad spiser det?", "hvor bor det?" "Hvad siger det?"

En af de voksne går ind og henter stuens iPad og sammen søger de efter svar på børnenes spørgsmål.

¹⁵ <https://reggioemilia.dk/>

Vi viser, at vi tager barnets/gruppens undren og hypoteser alvorligt, ved at understøtte rammen for undersøgelsen og eksperimentet. Det kan være, at arrangere en tur til stranden, skoven eller biblioteket, at finde relevante apps til ipaden, YouTube videoer eller anskaffe andre rekvisitter der skal eksperimenteres med.

For at vække børnenes interesse for refleksion og mod på at stille sig undrende og eksperimenter, går vi foran ved selv at stille nysgerrige spørgsmål og søge hjælp fra børnene, til at løse gåden. Hermed understøtter vi fællesskabets betydning og skaber et fælles tredje.

Eksempel: "I dag har vi lavet "fredags eksperiment" hvor vi var nysgerrige på om rosiner kunne danse i danskvand. Boblerne (kulsyren) i flasken fik rosinerne til at "danse" op og ned 😊 Vi var altså også nødt til at smage på rosinerne og om vi alle kunne lide danskvand. Mange af børnene synes det var ekstra interessant at drikke danskvand MED rosiner i."

Børnene

I naturen oplever barnet, både at møde nye kropslige og mentale indtryk og erfaringer. Det kan være, at træstammen vi hver dag går på line på, pludselig er glat fordi det har regnet. Denne forandring kræver andre motoriske færdigheder, nye sproglige begreber og skaber nye kreative muligheder. Ved at barnet møder personale, der følger dets spor og herigenem understøtter dets nysgerrighed og undersøgelser, og dermed understøttes dets tro på sig selv, mod til at udforske og nysgerrighed efter at forstå sig selv og verden omkring sig. Naturen er på den måde med til at styrke barnets forståelse af årsag og sammenhænge.

Eksempel: Vi er i haven ved Overdrevshuset. Fie på 4 år er meget usikker når hun skal hoppe. På jorden ved huset ligger der nogle herregårdssten som Fie balancerer på. Den voksne ser at Fie prøver at hoppe ned fra en af stenene og går hen for at hjælpe. Så snart den voksne holder i hånden tør Fie godt at hoppe ned. Fie gentager øvelsen mange gange – til sidst uden den voksnes hånd. Den voksne spørger om ikke der skal en sten mere ovenpå, så der bliver længere ned, og Fie prøver nu at hoppe ned igen – først med den voksne i hånden og til sidst mestrer hun det selv. Da vi kommer tilbage til børnehaven og Fie bliver hentet fortæller hun stolt til hendes mor at hun nu kan hoppe ned fra nogle sten.

Naturen er enormt omskiftelig, fx. i form af farver, temperatur, konturer, materialer osv. Når vi besøger forskellige naturområder og er ude i alt slags vejr hele året rundt, opnår barnet erfaringer med alle disse forhold. Barnet oplever hvordan det føles når vi løber og sveder om sommeren, bliver våde i regnen eller fryser sidst på året. Ved at mærke naturens elementer på egen krop danner børnene erfaringer med, at regulere sig selv og deres krop i forhold til terræn og årstiden og dermed en konstant udvidelse af dets eksisterende viden om sig selv og dets omverden.

Alle børn besidder forskellige styrker og vi oplever, at naturen er med til, at børnene får mulighed for, at få flere eller andre styrker i spil end dem inderummet tillader, og at deres styrker folder sig endnu mere ud. Det ser vi ved, at børnene i uderummet danner nye fællesskaber uden for deres normale venskabsgrupper, og at større grupper af børn er optaget af fælles aktiviteter.

Kultur, æstetik og fællesskab

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 46-47

Institution

I Margrethegården har vi valgt kunst og kreativitet, som en hovedoverskrift for vores pædagogiske praksis. Det har vi gjort for at give børnene flere muligheder for at udtrykke sig og for at understøtte børnenes evne til at eksperimentere og acceptere forskellighed.

Eksempel: På vores besøg på SMK oplever vi venskaber og lege opstå ud fra kunsten som det fælles tredje. Fantasien får frit spil når vi fortæller historier om malerier, skulpturer og bruger kroppen sammen med kunsten. En stærk mand på et maleri bliver til historier og sammenligninger med Hulk, Superman, Tarzan eller andre, for børnene, velkendte karakterer, og udfoldes i børnenes fantasi som fortællinger og deres lege som inspiration til roller og handlinger.

I mødet med kunsten åbnes for en større kreativ verden, hvor elementer fra hverdagen er kombineret på anderledes måder, end hvad børnene er kendt med, og som derfor kan inspirere til fantasilege. I fantasilegen handler det om at overskride sin egen verden og prøve at være noget andet. De erfaringer barnet gør sig i fantasilegen, er med til at danne grundlag for barnets personlige dannelse. Dvs. heri ligger også dannelsen af barnets respekt og tolerance over for andre mennesker. Accept af at vi er gode til forskellige ting, at vi har forskellige kulturelle baggrunde, at vi ser forskellige ud og at vi har forskellige personlige grænser.

For at understøtte børnenes alsidighed, er vi opmærksomme på at tilbyde så mange forskellige kunstneriske og kulturelle udtryk som muligt. Vi har god erfaring med at invitere kunstnere og andre faggrupper ind i vores institution, eller besøge dem i deres omgivelser. Disse professionelle øger også personalets faglighed og dermed mulighed for at kunne understøtte børnenes fantasi og kreativitet endnu mere.

Vi har i flere år haft et tæt samarbejde med SMK (Statens Museum for Kunst), der startede med et EU-projekt vi deltog i, i 2014. Michael der er værkstedsansvarlig, sidder i vores institutionsbestyrelse, og hjælper os løbende med inspiration til relevante værker på museet eller aktiviteter hjemme i institutionen. Vi bruger også vores pædagogiske udviklingskoordinator, der kan tage med på museet og eller hjælpe med aktiviteter eller inspiration før og efter besøget på museet.

Poul Gernes, uden titel

Hver fjortende dag besøger vi SMK med en gruppe fra hver afdeling. Når vi arbejder med et værk på museet, betyder det ikke noget af hvem eller hvordan det er lavet. Fokus er i stedet på et emne, et udtryk eller hvad børnene bliver optaget af i situationen. Da børn lærer gennem kroppen, er vi opmærksomme på at få kropsliggjort værkerne så

meget som muligt. Vi medbringer ofte forskellige rekvisitter der enten bruges til at understrege et emne eller giver børnene mulighed for at udtrykke sig selv.

Børnenes værk set fra broen

Gruppen der den ene uge er på SMK, arbejder den anden uge videre med emnet hjemme i institutionen, og derved udvides processen og der opstår mulighed for at inkorporere endnu flere af børnenes kreative vinkler. Vi er som voksne både opmærksomme på at sikre alle børns deltagelsesmuligheder i fællesskabet og på, at beskytte de fordybende processer, der opstår i løbet af dagen. For at det er muligt, kommer alle børn ikke til at opleve de samme ting, men alle børn kommer til at opleve sig som værende en del af forskellige fællesskaber i løbet af dagen. Vi lægger vægt på, at det er processen der er

det vigtigste, da det er i processen børnene udforsker og bliver klogere på dem selv og verden omkring dem. Det er derfor ikke altid denne proces leder til et produkt. Det kan være børnene i stedet, observerer de andre børn, bliver optaget af at blande farverne, afprøve den samme bevægelse gentagende gange eller mærke på materialerne.

Fællesskab og chancelighed spiller også en rolle i vores tilgang til traditioner. Vi har udviklet en fast struktur omkring fødselsdage, der sikrer at alle børn fejres på den samme festlige måde i institutionen (se

fødselsdags politik). Vi har flere faste traditioner, der gentager sig år for år som fx. halloween, institutionens fødselsdag, læseuger, juleaktiviteter og sommerfest. Fællesskab og chancelighed er også fokus for vores mad og måltidskultur, hvor måltidet danner rammen om det fælles tredje (se måltidspolitik). Måltidet handler om det at være en del af et fællesskab hvor vi sammen deler en oplevelse, og ikke hvor meget mad der bliver spist. Vi lægger vægt på begrebet mad-mod, og det gør vi via en positiv italesættelse af maden, en nysgerrighed på smag og konsistens, samtale om maden og at maden ser lækker og indbydende ud. Børnene opfodres til at smage på maden, røre ved den eller bare prøve at have den liggende på tallerkenen. Vi har samtidig øje for at børnenes forskellige grænser accepteres. Vi spiser i små faste grupper, hvor den voksne agerer som måltidsvært og hjælper alle til at indgå i den fælles dialog. I nogen perioder benytter vi taleboblen under måltidet for at tydeliggøre hvem der har ordet og hvem der lige nu er i en lyttende position.

Eksempel: Det er mandag og vi skal spise suppe til frokost. Vi starter med at snakke om børnene kan smage hvad det er for en suppe. Efter vi sammen er blevet enige om, at det er broccoli-suppe, drejer snakker sig hen på hvad der er sket i weekenden. Alle har meget de gerne vil fortælle, så den voksne tager taleboblen frem. Den voksne spørger hvad børnene har lavet i weekenden og taleboblen går nu på tur rundt, så alle der har lyst til at fortælle om deres weekend, får mulighed for dette.

Personale

Vi agerer som rollemodeller og deltager aktivt i de kreative processer sammen med børnene. Hvis et barn er lidt genert ved at deltage, er vi opsøgende i forhold til, om vi skal gøre det sammen med barnet eller barnet har brug for at have en voksen i hånden mens det observerer resten af gruppen.

Eksempel: Efter eventyret om rødhætte og ulven er blevet fortalt, er Emil blevet optaget af ulven. Han starter med at kravle rundt nede på gulvet. Hurtigt er Ali og Signe med. Den voksne spørger hvad de leger, og Emil svarer "Ulv". Den voksne begynder nu også at kravle rundt på gulvet. Efter lidt tid hylar den voksne "AaaaUUU". Børnene stopper op og kigger. Den voksne hylar igen og siger, at det er sådan en ulv siger. Straks begynder børnene at hyle med. Næste gang eventyrgruppen er samlet på SMK, kommer de forbi to statuer, som forestiller hunde. Børnene husker hvordan ulven bevæger sig og lyder.

dan de bevægede sig som slangen i historien. Vi er bevidste om, at børnenes tanker og ideer bliver det centrale frem for udførelsen eller produktet. Hvis barnet ikke selv kan sætte ord på hvad det gør/har lavet, hjælper vi barnet ved at fortælle hvad vi tror, barnet

Vi opfordrer børnene til at undersøge, og afprøve forskellige udtryk i den kreative proces ved at stille nysgerrige spørgsmål. I stedet for at rose børnene for deres produkter/ageren, så spørger vi ind til hvad de har valgt af materialer, hvad er historien bag det de har bygget eller beder dem om at vise hvor-

har taget af valg og hjælper derigennem barnet med at fortælle sin historie. Vi er opmærksomme på at henlede børnenes opmærksomhed på hinanden og derigennem skabe et fælles tredje ud fra deres forskellige ideer.

Børnene

Når vi skaber læringsmiljøer med fokus på kunst og kultur oplever børnene kendte og nye sider af sig selv afspejlet i de sansemæssige og kropslige indtryk den pågældende situation har frembragt.

Fx. kan det at være ked af det, som barnet kender fra en indre kropslig følelse, der er svær at sætte ord på, også udtrykkes i en bevægelse, en sang eller et maleri. Det åbner op for flere muligheder til at handle og udtrykke sig, giver et mere nuanceret selvbillede, samt forståelse af omverdens forskellighed, der også kan afføde en opmærksomhed på, at man godt kan være en del af et fællesskab uden at være ens.

Eksempel: Magneterne bliver brugt til at skabe mange forskellige lege. Alt fra bure til dyrene, garager til bilerne, nogle gange i flere etager og til at være en masse fisk nede i havet, som skal fiskes op med fiskestængerne.

Plus-plus klodserne sættes sammen og forvandles til robotter, eller pistoler til politiet, som skal ud og fange røverne.

Dette understøttes yderligere af personalets opmærksomhed på at spørge ind til processen frem for at rose produktet. Derved oplever barnet sig som taget alvorligt, som betydningsfuld, det bekræftes i at være innovativ og skabende, og får lyst til at eksperimentere og udtrykke sig endnu mere.

Vi oplever børnene kopier personalets nysgerrighed og går på opdagelse i kammeraternes udtryk og hvordan deres udtryk kan forenes med deres eget. I hverdagen er det vigtigt for os, at børnene har mulighed for selv at sætte gang i kreative aktiviteter, fx ved at klippe, klistre, male og tegne, selvfølgelig med voksenopsyn. Derudover er der megen konstruktionsleg på stuerne, både i den frie leg, men også i voksenstyret aktiviteter. Der bliver bygget meget med LEGO, Plus-plus klodser, magneter og med klodser.

Evalueringskultur

Rammer og indhold, s. 50-51

I Margrethegården ønsker vi at etablere en stærk og meningsfuld evalueringskultur. Vi vægter evalueringen højt, da vi tror på, at det skaber et engageret personale, der har et vedvarende fokus, på at styrke deres faglighed i hverdagspædagogikken og opbygge lege- og læringsmiljøer af høj kvalitet. Ligeledes stræber vi efter en evalueringskultur, der er struktureret, så der evalueres ens og med udgangspunkt i data, baseret på børneperspektivet.

For at sikre, at vi hele tiden "arbejder ud fra det vi tror vi gør" drøfter vi vores inkluderende praksis og effekter løbende på stuemøder, afdelingsmøder og personalemøder, hvor fokus er at sikre refleksion og vidensdeling mellem kollegaer. Vi arbejder kontinuerligt med at finde de mest optimale evalueringsmetoder til at evaluere vores indsatser og børnenes udbytte af aktiviteterne.

På vores stuemøder:

- Drøfter vi børnenes legerelationer, for at sikre at alle børn indgår i fællesskaber og venskaber
- Reflekterer, sparrer og diskuterer de pædagogiske dilemmaer der opstår i hverdagen, og får derigennem øje på alternative måder at handle på, både ift. det enkelte barn og gruppen
- Benytter vi styrkekort, der tager udgangspunkt i barnets ressourcer og de tre zoner. Dette betyder, at vi skaber sammenhæng mellem pædagogisk praksis og indsatser. Indsatser der tager udgangspunkt i børneperspektivet.

Vi arbejder med og udfylder SMTTE- modellen, når vi udarbejder handleplan:

- både ift. aktiviteter og fælles emner.
- Vi bruger også SMTTE- modellen på det enkelte barn, hvor der fx. skal skabes en fælles opmærksomhed på stuens forståelse eller ændring af pædagogisk praksis, ift. stuens udfordring med barnets dilemma.
- Vi bruger hjælpespørgsmål til udfyldelse af SMTTE-modellen. Dette betyder, at vi sikrer at alle forholder sig til det samme. Der bliver efterfølgende evalueret på MÅL og TEGN. To gange om året, marts og september, har vi afsat et personalemøde, hvor personalet vurderer og deler deres observationer af børnenes trivsel og udvikling i TOPI. Vi har besluttet, at der bliver udarbejdet handleplaner på alle børn. Dette betyder, at vi ønsker at sikre, at alle børn forbliver i trivsel eller kommer i bedre trivsel. Handleplanerne der bliver udarbejdet på det enkelte barn, danner grundlag for efterfølgende forældresamtale omkring barnets trivsel og udvikling.

Vi sprogvurderer alle børn, når de bliver 3,4 og 5 år når vi har indhentet forældresamtykke. Vi har sprogansvarlige på hver stue (minimum 1 i et team) i både vuggestuen og børnehaven.

- I vores klynge har vi 3 sprogvejledere - Dette betyder, at personalet altid kan få sparring vedr. sprogarbejdet og pædagogisk praksis.
- Vi har i vores årshjul planlagt sprog møder, både i eget hus og på klyngeniveau. Til disse møder deltager de sprogansvarlige og sprogvejlederne.
- Vi ønsker at have endnu større fokus på, at optimere børnenes sproglige udvikling fra vuggestue og i børnehaven, så vi på sigt har færre børn der scorer lavt.

Vi har også ansat en pædagogisk udviklingskoordinator i klyngen:

- Inspiration og sparring til projekter på SMK.
- Hun gennemfører fx. forløb med observationer og feedback.
- Understøtter personalet i hverdagspædagogikken.
- Deltager på stuemøder og afdelingsmøder.
- Holder oplæg for nyansatte i mindsettet og metoden SOCIAL TÆNKNING og FRI FOR MOBBERI.
- Derudover holder hun sparring med hver enkelt personale ift. Pædagogiske dilemmaer. Dette betyder, at personalet hele tiden bliver understøttet, reflekterer og skaber udvikling i deres pædagogiske praksis.
- Desuden arbejder hun praksisnært i de tre gårde, ud fra den enkelte gårds udviklings potentiale.

I klyngen er der udpeget en pædagogisk koordinator i vuggestue- og børnehaveafdelingen:

- De pædagogiske koordinators og den pædagogiske leder holder månedlige møder i eget hus for at sikre implementeringen, og udvikling af pædagogiske indsatser.
- På klyngeniveau holder ledelsen, den pædagogiske udviklingskoordinator og de pædagogiske koordinators møder i vores pædagogiske udvalg en gang om måneden. Dette betyder, at vi på klyngeniveau arbejder med den organisatoriske læring ex. via vidensdeling, intern undervisning både i egen gård og i klyngen.
- I udvalget arbejder vi på at sikre og skabe sammenhæng mellem nye tiltag, fokuspunkter, udviklingen af de pædagogiske læringsmiljøer, faglig udvikling og børnenes trivsel, dannelse og udvikling. Vi stræber efter, at der sker en videreudvikling og kvalificering af egen og fælles praksis.

Vi arbejder kontinuerligt med de anbefalinger, som er beskrevet i tilsynsrapporten. Denne skal hele tiden være i bevægelse og evalueres på stuemøder og afdelingsmøder, som har betydning for fokus på justering af pædagogisk praksis. Dette kan afstedkomme, at vi inviterer vores pædagogiske konsulent ind i et samarbejde ift. vejledning og sparring. Vores samarbejde med ressourceteamet, som består af støttepædagoger, psykologer, talepædagoger, sundhedsplejersker og konsulenter bygger på vejledning og sparring til en konkret opgave. Fx vedr. et barn, en gruppe eller justering af pædagogisk praksis.

Til dette bruger vi sammen VÆKST modellen, som gør os klogere på et pædagogisk dilemma.

I samarbejde med vores tilknyttede socialrådgiver bruger vi SIGNS OF SAFTY-modellen. Denne model skaber refleksion over et konkret dilemma, over bekymringer for et barns eller families trivsel og problemstilling. Dette betyder, at vi sammen skaber konkrete handlinger videre i pædagogisk praksis.

Det er vores mål 2020/21:

- At arbejde videre med den styrkede læreplan med henblik på at sikre ejerskab i hele - personalegruppen og forankring i hverdagspædagogikken.
- At tilrettelægge en rød tråd igennem vores fokuspunkter ift. Lege- og læringsmiljøer.
- Undersøge sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.
- Se på om der er der specifikke temaer eller situationer vi skal kigge nærmere på? (fx pædagogiske rutiner, planlagte aktiviteter eller leg)
- At undersøge sammenhængen mellem pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.
- Se på om der er specifikke temaer eller situationer vi skal kigge nærmere på? (fx pædagogiske rutiner, planlagte aktiviteter eller leg)